

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 18 stycznia 2018 r.
(OR. en)

14240/07
DCL 1

CRIMORG 158
COPEN 144
EJN 29
EUROJUST 55

ZNIESIENIE KLAUZULI TAJNOŚCI

Nr dok.: ST 14240/07 RESTREINT UE/EU RESTRICTED

Data: 8 listopada 2007 r.

Nowe oznaczenie: Bez ograniczeń dystrybucji

Dotyczy: **SPRAWOZDANIE Z OCENY –
CZWARTA RUNDA WZAJEMNEJ OCENY DOTYCZĄCEJ
PRAKTYCZNEGO STOSOWANIA EUROPEJSKIEGO NAKAZU
ARESztOWANIA ORAZ ODNOŚNYCH PROCEDUR PRZEKAZYWANIA
OSÓB MIĘDZY PAŃSTWAMI CZŁONKOWSKIMI
SPRAWOZDANIE DOTYCZĄCE POLSKI**

Delegacje otrzymują w załączeniu wyżej wymieniony dokument w wersji po zniesieniu klauzuli tajności.

Tekst tego dokumentu jest identyczny z jego poprzednią wersją.

RESTREINT UE

RADA
UNII EUROPEJSKIEJ

Bruksela, 8 listopada 2007 r. (27.11)
(OR. en)

14240/07

RESTREINT UE

CRIMORG 158
COPEN 144
EJN 29
EUROJUST 55

SPRAWOZDANIE Z OCENY –
CZWARTA RUNDA WZAJEMNEJ OCENY DOTYCZĄCEJ
PRAKTYCZNEGO STOSOWANIA EUROPEJSKIEGO NAKAZU ARESZTOWANIA
ORAZ ODNOŚNYCH PROCEDUR PRZEKAZYWANIA OSÓB MIĘDZY PAŃSTWAMI
CZŁONKOWSKIMI

SPRAWOZDANIE DOTYCZĄCE POLSKI

RESTREINT UE

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE	3
2.	ORGANY I PODSTAWA PRAWNA	4
3.	ORGANIZACJA I PRAKTYKA - ROLA PAŃSTWA CZŁONKOWSKIEGO WYDANIA NAKAZU	11
4.	ORGANIZACJA I PRAKTYKA - ROLA PAŃSTWA CZŁONKOWSKIEGO WYKONANIA NAKAZU	16
5.	ORGANIZACJA SZKOLEŃ	26
6.	MOŻLIWOŚĆ OBRONY	26
7.	WNIOSKI	28
8.	ZALECENIA	60

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK A: DANE STATYSTYCZNE PRZEDSTAWIONE W ZWIĄZKU Z PRZEPROWADZENIEM OCENY	66
ANNEX B: PROGRAMME OF VISITS.....	67
ANNEX C: LIST OF PERSONS INTERVIEWED	68
ANNEX D: LIST OF ABBREVIATIONS/GLOSSARY OF TERMS	71

RESTREINT UE

1. WPROWADZENIE

- 1.1. Po przyjęciu wspólnego działania z dnia 5 grudnia 1997 r. ustanowiono mechanizm oceny realizacji i wdrażania na poziomie krajowym międzynarodowych przedsięwzięć w zakresie walki z przestępczością zorganizowaną.
- 1.2. W dniu 11 lipca 2005 r. Multidyscyplinarna Grupa ds. Przestępczości Zorganizowanej omówiła wniosek przedstawiony przez prezydencję luksemburską, który dotyczył tematu czwartej rundy wzajemnej oceny¹; następnie przyjęła ten temat w zaproponowanym brzmieniu: „Praktyczne stosowanie europejskiego nakazu aresztowania oraz odnośnych procedur przekazywania osób między państwami członkowskimi”. W tym dniu grupa uzgodniła także, że kwestionariusz dotyczący oceny zostanie przygotowany przez prezydencję brytyjską.
- 1.3. Zgodnie z pisemnym wnioskiem złożonym w dniu 9 września 2005 r.² przez przewodniczącego Multidyscyplinarnej Grupy ds. Przestępczości Zorganizowanej powołano ekspertów dysponujących rozległą wiedzą praktyczną na temat europejskiego nakazu aresztowania.
- 1.4. Na posiedzeniu w dniu 28 października 2005 r. Multidyscyplinarna Grupa ds. Przestępczości Zorganizowanej zatwierdziła kwestionariusz dotyczący oceny służący do przeprowadzenia czwartej rundy wzajemnej oceny. Cele oceny i sam kwestionariusz są przedstawione w dok. ST 14272/05 CRIMORG 131 COPEN 175 EJM 57 EUROJUST 77.
- 1.5. Na tym samym posiedzeniu grupa omówiła i zatwierdziła dokument 13824/05 – zmieniony harmonogram wizyt mających na celu wzajemną ocenę. Polska jest jedenastym państwem członkowskim ocenianym w czwartej rundzie.
- 1.6. Eksperci, których zadaniem było przeprowadzenie tej oceny, to: pani Rozita POZARSKIENE (prokurator, Litwa), pani Marjeta SVAB-SIROK (sędzia, Słowenia) i pan Reinhard R. WETH (Ministerstwo Sprawiedliwości, kraj związkowy Turynia, Niemcy). Obecni byli również trzej obserwatorzy: pani Isabelle PERIGNON (Komisja Europejska), pan Angel GALGO (europejska sieć sądowa) i pan Joakim ZANDER (Eurojust), a także przedstawiciele Sekretariatu Generalnego Rady.

¹ Dok. 9602/05 - Debata wstępna na temat proponowanego przeprowadzenia wzajemnej oceny.

² Dok. 6206/1/06 REV1 - Harmonogram na rok 2006 i powołanie ekspertów.

RESTREINT UE

- 1.7. Sprawozdanie to zostało przygotowane przez zespół ekspertów wspierany przez Sekretariat Rady; opiera się ono na wnioskach ekspertów wyciągniętych po wizycie oceniającej, która odbyła się w dniach 29 maja – 1 czerwca 2007 r., oraz na szczegółowych i pomocnych odpowiedziach Polski zarówno przedstawionych w kwestionariuszu dotyczącym oceny, jak i udzielonych na pisemny wniosek o dalsze informacje.
- 1.8. Najważniejszy cel zespołu ekspertów stanowiły: ocena poszczególnych praktycznych procedur, które Polska stosuje i z którymi się zetknęła jako państwo wydania nakazu i jako państwo jego wykonania; ocena sposobu organizacji odpowiednich szkoleń oraz gwarantowania możliwości obrony; podsumowanie i sformułowanie zaleceń w sposób, który uznano za odpowiedni do wzmacniania środków służących dalszemu usprawnianiu i ulepszeniu ENA oraz stosownych przepisów dotyczących przekazywania osób.

2. ORGANY I PODSTAWA PRAWNA

2.1 ORGANY

Uwaga wstępna: jedną z najważniejszych cech polskiego systemu dotyczącego ENA jest podział postępowania karnego na trzy etapy:

- postępowanie przygotowawcze = śledztwo / dochodzenie
- postępowanie sądowe = postępowanie przed sądem
- postępowanie wykonawcze = obejmuje wykonanie kary.

Rola poszczególnych podmiotów zmienia się zależnie od tego, czy postępowanie dotyczy etapu postępowania przygotowawczego czy jednego z dwóch pozostałych etapów (postępowania sądowego i wykonawczego).

- Sądy
- Sąd Najwyższy

Sąd Najwyższy może uczestniczyć w procedurach związanych z ENA albo jako sąd najwyższy, albo odpowiadając na pytanie prawne na wniosek sądu okręgowego lub sądu apelacyjnego.

RESTREINT UE

- sąd apelacyjny

W Polsce funkcjonuje 11 sądów apelacyjnych. Decyzję sądu okręgowego o odmowie wydania ENA może zaskarżyć prokurator apelacyjny na wniosek prokuratora okręgowego. Zarówno oskarżony, jak i prokurator mogą zaskarżyć decyzję sądu okręgowego o wykonaniu ENA.

- sądy okręgowe

W Polsce funkcjonują 43 sądy okręgowe. W każdym sądzie okręgowym jest wydział karny. Główna część procedur związanych z ENA zachodzi na szczeblu okręgowym. W ramach tych procedur sąd okręgowy orzeka w składzie trzech sędziów z wydziału karnego danego sądu.

Sądy okręgowe są właściwe do wydawania i wykonywania ENA.

W procedurach, których celem jest wydanie ENA na etapie postępowania przygotowawczego, sąd okręgowy będzie prowadził postępowanie na podstawie wniosku złożonego przez prokuratora okręgowego.

W procedurach, których celem jest wydanie ENA na etapie postępowania sądowego lub na etapie postępowania wykonawczego, cała inicjatywa pozostawiona jest sądowi okręgowemu. Jednak jeśli sąd okręgowy jest zdania, że należy wydać ENA, musi oficjalnie zwrócić się do prokuratora okręgowego o złożenie do sądu wniosku o wydanie ENA. Związane jest to z luką w przepisach (zob. dalej).

Pozostałą część procedury, w tym przekazanie ENA oraz udzielenie odpowiedzi na wnioski o dodatkowe informacje, przeprowadza sąd okręgowy.

W przypadku gdy miejsce pobytu danej osoby jest znane, sąd okręgowy przekazuje ENA właściwemu organowi wykonawczemu, niezależnie od etapu postępowania (etap postępowania przygotowawczego, sądowego lub wykonawczego). Jeśli miejsce pobytu danej osoby nie jest znane na etapie postępowania sądowego lub wykonawczego sąd okręgowy zwraca się do Krajowego Biura Interpolu w Warszawie o wydanie tzw. czerwonego listu gończego Interpolu (*Interpol Red Notice*).

Gdy organ sądowy jednego z państw członkowskich zwraca się o wykonanie ENA w Polsce, sąd okręgowy w większości przypadków rozpoczyna działanie po dokonaniu zatrzymania danej osoby i podejmuje decyzję o tymczasowym aresztowaniu i o wykonaniu ENA.

RESTREINT UE

W przypadku gdy organem wydającym nakaz jest organ polski, sąd musi przekazać odpis ENA do Ministerstwa Sprawiedliwości.

- Prokuratorzy
- Prokurator Krajowy

Prokurator Krajowy jest zastępcą Prokuratora Generalnego. Prokurator Generalny jest naczelnym organem prokuratury, a jego funkcję sprawuje Minister Sprawiedliwości. Prokurator Krajowy jest bezpośrednim przełożonym prokuratorów z Prokuratury Krajowej; nadzoruje również prace wszystkich prokuratur lokalnych.

Kwestie związane z ENA są rozstrzygane przez Biuro Obrotu Prawnego z Zagranicą w Prokuraturze Krajowej. Większość prokuratorów z tego biura pełni funkcję osób kontaktowych w europejskiej sieci sądowej (EJN).

Z Prokuratorem Krajowym mogą kontaktować się prokuratorzy okręgowi w celu uzyskania pomocy w zakresie procedur związanych z ENA. Prokurator Krajowy sporządził instrukcję dotyczącą tych procedur przeznaczoną dla wszystkich prokuratorów.

W przypadku gdy Polska jest państwem wydania nakazu, a ENA jest wydawany na etapie postępowania przygotowawczego, właściwy prokurator okręgowy musi wysłać odpis ENA do Prokuratora Krajowego. Wnioski o wydanie przez Interpol czerwonego listu gończego również muszą zostać przekazane przez prokuratora okręgowego Prokuratorowi Krajowemu, który prześle je do Krajowego Biura Interpolu w Warszawie.

W przypadku gdy Polska jest państwem wykonania nakazu, Prokurator Krajowy może otrzymać ENA. Nie jest to jednak zwyczajowa procedura i w tej sytuacji Prokurator Krajowy przekazuje niezwłocznie ENA właściwemu prokuratorowi okręgowemu.

Prokuratorzy okręgowi i apelacyjni są zobowiązani do powiadomienia Prokuratora Krajowego o niedotrzymaniu terminów wykonania ENA.

RESTREINT UE

- prokurator apelacyjny

Prokurator apelacyjny bierze udział w procedurze odwoławczej, w której przejmuje akta przygotowane przez prokuratora okręgowego. Na tym etapie ma te same obowiązki co prokurator okręgowy (powiadomienie Prokuratora Krajowego, ...). Prokuratorzy apelacyjni mogą również – w ramach prowadzonego przez siebie postępowania karnego – zwracać się do sądu okręgowego o wydanie ENA, podobnie jak prokuratorzy okręgowi (zob. niżej).

- prokurator okręgowy

Prokurator okręgowy jest głównym podmiotem – po stronie skarżącej – procedur związanych z ENA. W niektórych prokuraturach okręgowych są specjalne wydziały ds. współpracy międzynarodowej. Każda prokuratura okręgowa musi mieć przynajmniej jeden punkt kontaktowy zajmujący się tymi sprawami. Ponadto przy niektórych prokuraturach okręgowych działają punkty kontaktowe ds. europejskiej sieci sądowej.

W procedurach, których celem jest wydanie ENA na etapie postępowania przygotowawczego, wydanie ENA zależy od wniosku złożonego przez prokuratora okręgowego do sądu okręgowego.

Gdy organ sądowy jednego z państw członkowskich zwraca się o wykonanie ENA w Polsce, prokurator okręgowy jest pierwszym organem sądowym, który włącza się do tego postępowania. W przypadku bezpośredniego przekazania ENA (gdy miejsce pobytu danej osoby jest znane) należy przesłać ENA do właściwej prokuratury okręgowej. W przypadku zatrzymania danej osoby w Polsce na podstawie czerwonego listu gończego Interpolu, a w przyszłości na podstawie wpisu do SIS, niezwłocznie należy o tym poinformować właściwego prokuratora okręgowego, który rozpocznie procedurę wykonania ENA.

- prokurator rejonowy

Prokurator rejonowy nie uczestniczy bezpośrednio w procedurach związanych z ENA. Jednak wniosek prokuratora okręgowego o wydanie ENA może opierać się na wniosku o wydanie krajowego nakazu aresztowania, złożonym przez prokuratora rejonowego.

RESTREINT UE

- Ministerstwo Sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości odgrywa niewielką rolę w procedurach związanych z ENA.

W odniesieniu do ogólnego stosowania procedur i w związku z tym, że Minister Sprawiedliwości pełni funkcję Prokuratora Generalnego, Ministerstwo Sprawiedliwości może wydawać przepisy przeznaczone dla prokuratorów. Minister Sprawiedliwości ma także prawo do udzielania wytycznych sądom, ale mogą one dotyczyć jedynie aspektów praktycznych.

Ministerstwo Sprawiedliwości nie uczestniczy w procesie orzekania w indywidualnych sprawach. Jest jednak informowane o wszystkich ENA wydawanych przez sądy na etapie postępowania przygotowawczego, sądowego i wykonawczego. Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi ewidencję ENA.

- Policja

W procedurach związanych z ENA uczestniczą różne jednostki organizacyjne policji:

- Komenda Główna Policji w Warszawie

W Komendzie Głównej Policji w Warszawie najważniejszą rolę w procedurach związanych z ENA odgrywają dwa wydziały: Biuro Wywiadu Kryminalnego oraz Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego.

Biuro Wywiadu Kryminalnego jest siedzibą Krajowego Biura Interpolu i biura Sirene. Zarządza także Krajowym Systemem Informacyjnym Policji.

- Do Krajowego Biura Interpolu może zwrócić się Prokurator Krajowy lub sąd okręgowy o wydanie czerwonego listu gończego. Zadaniem Krajowego Biura Interpolu jest również wpisywanie do Krajowego Systemu Informacyjnego Policji danych osób, w odniesieniu do których inne państwo członkowskie wydało czerwony list gończy.
- Biuro Sirene już działa, ale jego metody pracy są ciągle przygotowywane.
- Krajowy System Informacyjny Policji jest główną bazą danych wykorzystywaną przez policję i zawierającą dane o osobach poszukiwanych.

Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego koordynuje i dokonuje przekazania z innego państwa osób poszukiwanych, a także koordynuje konwoje na terenie kraju.

RESTREINT UE

- na szczeblu wojewódzkim (i stołecznym)

Główną jednostką podziału administracyjnego istotną dla procedur związanych z ENA – w odniesieniu do policji – jest województwo. W Polsce jest 16 województw, w każdym działa odrębna komenda, a szczególną jednostką jest Komenda Stołeczna Policji w Warszawie.

Wydziały kryminalne komend wojewódzkich policji są odpowiedzialne za poszukiwania w terenie oraz za faktyczne wydanie danej osoby.

- Straż Graniczna

Główną rolą Straży Granicznej w odniesieniu do procedur związanych z ENA jest zagwarantowanie, że poszukiwana osoba zostanie zatrzymana, jeśli odnajdzie się ją na granicy. Za każdym razem gdy do bazy osób poszukiwanych policji wpisywana jest nowa osoba, powiadamiana jest o tym Straż Graniczna, która aktualizuje swój własny system.

Straż Graniczna odgrywa również pewną rolę w fizycznym przekazywaniu osób.

2.2 PODSTAWA PRAWNA

- Konstytucja

W pierwotnej wersji art. 55 Konstytucji zabraniał ekstradycji obywateli polskich. Sąd okręgowy w Gdańsku – odnosząc się do konkretnego przypadku – zakwestionował konstytucyjność przepisów kodeksu postępowania karnego (k.p.k.) dotyczących przekazywania obywateli polskich w wyniku wydania ENA; sąd ten przedłożył w Trybunale Konstytucyjnym pytanie prawne.

W dniu 27 kwietnia 2005 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że przepisy kodeksu postępowania karnego są niezgodne z art. 55 Konstytucji w zakresie, w jakim zezwalają na bezwarunkowe przekazywanie obywateli polskich. Postanowił także, że przepisy te pozostaną w mocy przez okres 18 miesięcy. Trybunał stwierdził, że ustawodawca powinien wykorzystać ten czas na dostosowanie przepisów proceduralnych do Konstytucji. Podkreślił, że aby zostały spełnione wymogi prawne wynikające z członkostwa w Unii, może być konieczna zmiana Konstytucji.

RESTREINT UE

Zmiana artykułu 55 Konstytucji została przedstawiona Sejmowi przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 maja 2006 r. Miała ona na celu zapewnienie zgodności z decyzją ramową w sprawie ENA. Ostateczne głosowanie w Sejmie odbyło się w dniu 26 października 2006 r. i nowelizacja weszła w życie 7 listopada 2006 r. Dzięki tej nowelizacji stało się jasne, że przekazywanie obywateli polskich jest możliwe. Podczas procesu legislacyjnego wprowadzono jednak nowe ograniczenia; poniżej zostaną one omówione w sposób szczegółowy.

- Kodeks postępowania karnego

Większość przepisów prawnych dotyczących procedur związanych z ENA zawarto w kodeksie postępowania karnego (k.p.k.).

K.p.k. został zmieniony ustawą z dnia 18 marca 2004 r., na mocy której, oprócz innych zmian, wprowadzono dwa nowe rozdziały. Rozdział 65a (art. 607a–607j) zawiera przepisy dotyczące wydawania ENA przez polskie sądy, a rozdział 65b (art. 607k–607zc) dotyczy wykonywania ENA w Polsce. Art. 607w został zmieniony w rezultacie nowelizacji w art. 55 Konstytucji i zmiana ta weszła w życie w dniu 26 grudnia 2006 r. Art. 607p został zmieniony na mocy ustawy z dnia 27 października 2006 r., tak by odzwierciedlał zmiany w art. 55 Konstytucji; było to jednym ze skutków orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 kwietnia 2005 r. Zmiana w art. 607p i 607w weszła w życie dopiero w dniu 26 grudnia 2006 r., kilka tygodni po terminie wyznaczonym przez Trybunał Konstytucyjny (6 listopada 2006 r.). Jednak zmiany w Konstytucji, które mają bezpośrednie zastosowanie nawet bez zmiany k.p.k., weszły już w życie.

W niedalekiej przyszłości oczekiwane jest wprowadzenie większych zmian w rozdziale 65a i 65b, gdyż w maju 2007 roku w Sejmie zgłoszono projekt odpowiedniej ustawy. Zaproponowane zmiany zostaną szczegółowo opisane poniżej.

RESTREINT UE

- Przepisy inne niż ustawowe

Obowiązujące w Polsce przepisy inne niż ustawowe dotyczące procedur związanych z ENA to:

- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 kwietnia 2004 r., które zawiera formularz wykorzystywany przez polskie sądy wydające ENA;
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 kwietnia 1992 r. dotyczące regulaminu jednostek prokuratury (z późniejszymi zmianami), zawierające rozdział 2a, w którym przedstawiono wytyczne dotyczące procedur związanych z ENA przeznaczone dla prokuratorów;
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. dotyczące regulaminu sądów powszechnych (z późniejszymi zmianami) zawierające rozdział 4, w którym przedstawiono wytyczne dotyczące procedur związanych z ENA przeznaczone dla sądów;
- instrukcja w zakresie obrotu prawnego z zagranicą, przygotowana w 2005 r. przez Prokuratora Krajowego i skierowana do wszystkich prokuratorów, zawierająca m.in. praktyczne wytyczne na temat procedur związanych z ENA;
- pouczenie (dok. SN 1632/07 ADD 1).

3. ORGANIZACJA I PRAKTYKA - ROLA PAŃSTWA CZŁONKOWSKIEGO WYDANIA NAKAZU

3.1 WYDAWANA DECYZJA

Art. 607a k.p.k. przewiduje, że: „w razie podejrzenia, że osoba ścigana za przestępstwo popełnione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przebywa na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, właściwy miejscowo sąd okręgowy, na wniosek prokuratora, może wydać europejski nakaz aresztowania, zwany w niniejszym rozdziale »nakazem«”.

Wymóg polegający na tym, że konieczne jest podejrzenie, iż dana osoba przebywa na terytorium państwa członkowskiego UE, oraz że przestępstwo musi zostać popełnione na terytorium Polski, zostanie omówiony poniżej.

ENA wydawany jest przez sąd okręgowy, ale tylko na wniosek prokuratora okręgowego.

Na etapie postępowania przygotowawczego podjęcie inicjatywy i złożenie wniosku w sądzie należy do prokuratora okręgowego. Przyczyną złożenia wniosku może być wszczęcie postępowania na szczeblu rejonowym: gdy prokurator rejonowy otrzymuje od sądu rejonowego nakaz krajowy, zwraca się do prokuratora okręgowego o wystąpienie o wydanie ENA.

RESTREINT UE

Jednak na etapie postępowania sądowego i wykonawczego rola prokuratora okręgowego jest czysto formalna. W praktyce sąd podejmuje decyzję o konieczności wydania ENA, lecz ze względu na wymóg przewidziany w art. 607a k.p.k. musi się zwrócić do prokuratora o oficjalne złożenie w tym sądzie wniosku o wydanie ENA. Z prawnego punktu widzenia prokurator ma możliwość odmowy złożenia wniosku w sądzie. W praktyce zdarzało się to wyjątkowo rzadko, np. w przypadku gdy wniosek sądu wiązał się z wykonaniem kary, która nie spełniała wymogów określonych w polskim ustawodawstwie. Ogólnie rzecz biorąc, prokurator nie może złożyć w sądzie wniosku, jeśli sąd nie zwróci się o to. Uznaje się, że rola, którą ma pełnić prokurator okręgowy na etapie postępowania sądowego i wykonawczego, jest zbędna i w projekcie ustawy analizowanym obecnie przez Sejm zaproponowano jej usunięcie.

Prokurator i sąd mogą zdecydować o wydaniu ENA na podstawie tych elementów sprawy, które wskazują, że dana osoba może przebywać za granicą. Może się zdarzyć tak, że wydany został jedynie nakaz krajowy i że policja, poszukując danej osoby, poinformuje prokuratora lub sąd o ewentualnej konieczności wydania ENA.

We wnioskach szczegółowo przedstawiona zostanie kwestia weryfikacji proporcjonalności; celem tej weryfikacji ma być odstępianie od wydania ENA w odniesieniu do tych przestępstw, które nie są wystarczająco poważne, by uzasadnić stosowanie ENA – mimo że spełniają one wymogi prawne określone w k.p.k. i w decyzji ramowej.

3.2. SPRAWDZENIE EWENTUALNEGO ISTNIENIA KILKU WNIOSKÓW

Sąd lub prokurator mogą przed wydaniem ENA zwrócić się do policji o dodatkowe informacje. Wystąpienie o udzielenie dodatkowych informacji jest obowiązkowe, jeśli miejsce pobytu danej osoby nie jest znane. W tym przypadku poszukiwania prowadzone przez policję obejmują przeszukanie Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, który zawiera bazę danych wszystkich poszukiwanych osób. Prokurator lub sąd zostają wówczas poinformowani o wszystkich postępowaniach, krajowych nakazach aresztowania i ENA dotyczących tej samej osoby. Dalsze informacje o aktualnych ENA można otrzymać w Prokuraturze Krajowej (o ENA wydanych na etapie postępowania przygotowawczego) i w Ministerstwie Sprawiedliwości (o ENA wydanych na etapie postępowania sądowego i wykonawczego); obie instytucje prowadzą osobne ewidencje.

RESTREINT UE

Jeśli miejsce pobytu danej osoby jest znane, prokurator lub sąd mogą zwrócić się do policji o przeszukanie baz danych, ale nie jest to ogólna praktyka. Istnieje także możliwość zapoznania się z ewidencjami Prokuratury Krajowej i Ministerstwa Sprawiedliwości, ale nie jest to obowiązkowe. Wydaje się, że większość sądów i prokuratur okręgowych prowadzi własne ewidencje ENA wydanych w danym okręgu, co pozwala na identyfikację wielu wniosków, o ile złożono je w danym okręgu.

W przypadku istnienia wielu wniosków właściwy sąd okręgowy ma możliwość – lecz nie obowiązek – postanowienia o połączeniu tych wniosków w jeden ENA w odniesieniu do przestępstw podlegających jego jurysdykcji.

3.3. Z prawnego punktu widzenia możliwe jest objęcie jednym ENA przestępstw podlegających jurysdykcji różnych sądów okręgowych. W praktyce jednak nie stosuje się tego, gdyż wiąże się to z poważnymi problemami praktycznymi, w przypadku gdy dana osoba zostaje faktycznie przekazana do Polski.

3.4. WYPEŁNIANIE FORMULARZY/DOKUMENTÓW SĄDOWYCH

Formularz ENA wypełniany jest przez ten sąd okręgowy, który wydaje ENA, niezależnie od etapu postępowania.

Instrukcja Prokuratora Krajowego z roku 2005 zawiera wyjaśnienie, jak należy wypełniać ENA. Jest ona skierowana do prokuratorów, a dla sądów ma charakter informacyjny. Instrukcja zawiera opis znaczenia elementów każdego z 32 przestępstw wymienionych w wykazie w formularzu ENA. Przykładowo: według instrukcji „przestępczość komputerowa to przestępstwa przeciwko ochronie danych gromadzonych, przechowywanych, przetwarzanych lub przekazywanych w systemie informatycznym”.

Ponadto Prokurator Krajowy przekazał prokuratorom i sądom instrukcję zawierającą szczegółowe wymogi dotyczące ENA, którego wykonanie ma nastąpić w Wielkiej Brytanii (zob. poniżej).

RESTREINT UE

3.5. STOSOWANIE, STRONY I PROCES

Jest oczywiste, że osoba zainteresowana nie ma możliwości zaskarżenia decyzji o wydaniu ENA, gdyż ENA stanowi decyzję nie o zatrzymaniu osoby lecz o jej przekazaniu. Sytuacja nie była tak klarowna w sprawach na etapie postępowania przygotowawczego. Konieczne okazało się włączenie Sądu Najwyższego, który orzekł w decyzji z dnia 20 stycznia 2005 r., że takie zaskarżenie nie jest możliwe.

Na etapie postępowania sądowego i wykonawczego prawo do zaskarżenia decyzji nie miałyby sensu. Sąd podejmuje decyzję na podstawie wniosku o wydanie ENA złożonego przez prokuratora. Jednak, jak wspomniano powyżej, wniosek ten jest wydawany z inicjatywy sądu, więc trudno jest wyobrazić sobie, że sąd mógłby odmówić wydania ENA.

3.6. TŁUMACZENIE ENA

Tłumaczenie ENA zapewnia – korzystając z usług tłumaczy przysięgłych – prokurator okręgowy (na etapie postępowania przygotowawczego) lub sąd okręgowy (na etapie postępowania sądowego i wykonawczego).

3.7. PRZEKAZANIE ENA

Jeśli miejsce pobytu danej osoby jest znane, ENA zostaje bezpośrednio przekazany przez sąd okręgowy właściwemu organowi w państwie wykonania nakazu, które ma otrzymać ENA. Właściwy organ może zostać określony dzięki bazie danych dostępnej na wewnętrznych stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości, za pośrednictwem europejskiego atlasu sądowego, punktów kontaktowych europejskiej sieci sądowej lub, w niektórych przypadkach, oficerów łącznikowych.

Jeśli miejsce pobytu danej osoby nie jest znane, wydany zostaje czerwony list gończy Interpolu. Na etapie postępowania przygotowawczego prokurator okręgowy przesyła wniosek o wydanie listu gończego do Prokuratora Krajowego, który przekazuje go do Krajowego Biura Interpolu. Na etapie postępowania sądowego i wykonawczego sąd okręgowy przesyła wniosek do Krajowego Biura Interpolu. W przypadku gdy ENA wydawany jest za pośrednictwem Interpolu, zgodnie ze zwykłą praktyką zawsze tłumaczy się go na język angielski. Raz wystąpiła sytuacja, w której osoba została zatrzymana we Francji i organy francuskie zwróciły się o przetłumaczenie ENA na język francuski

RESTREINT UE

w ciągu 24 godzin. Od tej pory każdy ENA przekazywany za pośrednictwem Interpolu jest tłumaczony na język angielski, a także na francuski i niemiecki.

Na etapie postępowania przygotowawczego właściwy prokurator okręgowy musi przekazać odpis ENA Prokuratorowi Krajowemu. Na etapie postępowania sądowego i wykonawczego odpis ten sąd okręgowy musi przesłać do Ministerstwa Sprawiedliwości.

Przekazanie nakazu Prokuratorowi Krajowemu lub Ministerstwu Sprawiedliwości ma charakter czysto administracyjny. Prokurator Krajowy ani Ministerstwo Sprawiedliwości nie sprawdzają jakości ENA.

3.8. KWESTIE PORUSZONE PRZEZ PAŃSTWA WYKONANIA NAKAZU LUB WNIOSKI O UDZIELENIE INFORMACJI ZŁOŻONE PRZEZ TE PAŃSTWA; WYKORZYSTYWANE KANAŁY KOMUNIKACJI

Wnioski o udzielenie dodatkowych informacji przekazywane przez organ wykonujący nakaz są rozpatrywane przez sąd okręgowy, który wydał ENA. Zdarza się jednak, że prokurator proszony jest o pomoc w rozpatrywaniu takich wniosków. Dodatkowe informacje są zazwyczaj przesyłane pocztą, lecz w szczególnych przypadkach można posłużyć się faksem lub pocztą elektroniczną. Czasami informacje mogą być dostarczane kanałami dyplomatycznymi.

3.9. PRZEKAZANIE ZWROTNE OBYWATELI W CELU WYKONANIA KARY

Ani w przepisach ustawowych, ani w różnych rozporządzeniach i instrukcjach nie ma przepisu dotyczącego gwarancji, których można by udzielić organowi wykonującemu nakaz, w przypadku gdy osoba poszukiwana jest obywatelem państwa wykonania nakazu.

Jeden z sędziów pewnego sądu okręgowego był zdania, że gwarancji tych musi udzielić sąd okręgowy, który wydał ENA. Jednak przedstawiciel Prokuratury Krajowej uznał, że należy rozróżnić etap postępowania przygotowawczego (gdy gwarancjami zajmowałby się prokurator okręgowy) od etapu postępowania sądowego i wykonawczego (gdy gwarancji udzielałby sąd okręgowy).

3.10. PRZEKAZYWANIE NIELETNICH I ODPOWIEDNIE GWARANCJE

Nie zanotowano szczególnych problemów, które należałoby opisać.

RESTREINT UE

3.11. OGÓLNE KONTAKTY Z PAŃSTWEM CZŁONKOWSKIM WYKONANIA NAKAZU

Zarówno prokuratorzy okręgowi (na etapie postępowania przygotowawczego), jak i sądy okręgowe (na etapie postępowania sądowego i wykonawczego) kierują się jasną strategią, polegającą na zapewnieniu w jak największym stopniu bezpośrednich kontaktów z organami wykonującymi nakaz. Kanały Interpolu mogą być wykorzystywane przez państwo wykonania nakazu w celu nawiązania dalszych kontaktów, ale nie jest to sposób preferowany przez właściwe organy sądowe w Polsce, które chciałyby utrzymywać bezpośrednie kontakty ze swoimi odpowiednikami w państwie wykonania nakazu.

3.12. MECHANIZM PRZEKAZYWANIA (W TYM PRZEKAZYWANIA CZASOWEGO) OSÓB/MIENIA, O KTÓRE SIĘ ZWRÓCONO

Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego koordynuje przekazanie poszukiwanych osób z zagranicy, dokonuje ich przekazania oraz koordynuje konwój na terytorium kraju. Nadzór nad przekazaniem sprawuje organ sądowy: prokurator okręgowy (na etapie postępowania przygotowawczego) lub sąd okręgowy (na etapie postępowania sądowego i wykonawczego).

3.13. ZBIEG KILKU ENA/WNIOSKÓW O EKSTRADYJCJĘ/DALSZE PRZEKAZANIE

Nie zanotowano szczególnych problemów, w przypadku gdy Polska była państwem wydania nakazu.

4. ORGANIZACJA I PRAKTYKA - ROLA PAŃSTWA CZŁONKOWSKIEGO WYKONANIA NAKAZU

4.1. PROCEDURY OTRZYMANIA

Należy odróżnić dwie sytuacje.

a) Środki stosowane po otrzymaniu czerwonego listu gończego Interpolu

Biuro Wywiadu Kryminalnego stosuje zwyczajowe środki, gdy ENA wydane w innym państwie członkowskim jest podstawą wydania przez Interpol czerwonego listu gończego.

RESTREINT UE

Po sprawdzeniu, czy wniosek zawiera informacje warunkujące wszczęcie poszukiwań, dana osoba rejestrowana jest w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji jako osoba poszukiwana; ma to na celu zatrzymanie jej i przekazanie do najbliższej prokuratury rejonowej. Przeszukuje się dostępne bazy danych. Jednocześnie pisemna informacja o wszczęciu poszukiwań przekazywana jest do Komendy Głównej Straży Granicznej w celu odnotowania jej w punktach straży granicznej.

Jeśli czerwony list gończy Interpolu dotyczy obywatela polskiego lub osoby, która nie ma obywatelstwa polskiego, ale ma stały pobyt w Polsce, stosowane są dodatkowe środki. Po sprawdzeniu, czy wniosek zawiera wszystkie niezbędne informacje, zostaje on przesłany przez Krajowe Biuro Interpolu do Prokuratora Krajowego. Prokurator Krajowy przekazuje wniosek właściwemu prokuratorowi okręgowemu, który – jeśli jeszcze nie otrzymał ENA i jeśli jeszcze nie określono miejsca pobytu danej osoby – zwraca się do organu wydającego nakaz o przekazanie ENA wraz z jego tłumaczeniem na język polski. Jeśli poszukiwana osoba nie przebywa w swoim miejscu zamieszkania, prokurator okręgowy zaleca wszczęcie poszukiwań na terenie całego kraju.

W Polsce miejsce zamieszkania musi być zawsze określone, nawet jeśli jest ono tymczasowe. W to miejsce zostaje przekazany ENA.

Gdy dana osoba jest wpisana do Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, jak tylko zostanie ona zlokalizowana gdziekolwiek na terytorium Polski, konieczne jest jej zatrzymanie. Po dokonaniu zatrzymania Krajowe Biuro Interpolu informuje o tym biuro Interpolu w państwie wydania nakazu. Osoba ta zostaje doprowadzona do najbliższej prokuratury okręgowej. Właściwy prokurator okręgowy powiadamia organ wydający nakaz o zatrzymaniu tej osoby i zwraca się do tego organu o przekazanie ENA wraz z tłumaczeniem na język polski.

b) Bezpośrednie przekazanie/otrzymanie ENA

Jeśli miejsce pobytu danej osoby w Polsce jest znane, stosuje się następującą zasadę: ENA zostaje bezpośrednio przekazane właściwemu miejscowo organowi sądowemu; właściwym organem, który otrzymuje ENA, jest prokurator okręgowy – zgodnie z informacjami przekazanymi przez Polskę Sekretariatowi Generalnemu Rady. Jednak zespół ekspertów dowiedział się, że w praktyce niektóre ENA są przekazywane za pośrednictwem Interpolu, a w pojedynczych przypadkach – za pośrednictwem Prokuratora Krajowego.

RESTREINT UE

4.2. FORMULARZ NAKAZU, PROCEDURY PRZEGLĄDU

Prokurator okręgowy sprawdza ENA otrzymane od państwa wydania nakazu.

Jeśli dana osoba nie została jeszcze zatrzymana (na podstawie czerwonego listu gończego), przeprowadza się w trybie pilnym, lecz w ograniczonym zakresie, kontrolę w celu określenia, czy istnieją podstawy odmowy na tyle oczywiste, że osoba ta nie powinna być nawet zatrzymana (zob. pkt 4.4).

W każdym przypadku prokurator okręgowy sprawdza, czy zdecydowanie konieczne jest otrzymanie dodatkowych informacji. Jeśli tak, zwraca się o nie po zatrzymaniu danej osoby. Ponadto konieczne jest szybkie przeprowadzenie dokładniejszej kontroli, gdyż prokurator musi – składając wniosek do sądu w ciągu 48 godzin po zatrzymaniu danej osoby – określić, czy zaleca on wykonanie czy odmowę wykonania ENA.

4.3. WNIOSKI I ODPOWIEDZI NA WNIOSKI O DALSZE INFORMACJE/WYJAŚNIENIE

Wniosek o udzielenie dalszych informacji może zostać przesłany przez prokuratora okręgowego w okresie pierwszych 48 godzin. Jednak główna analiza ENA przeprowadzana jest podczas postępowania sądowego. Wniosek o dodatkowe informacje zostaje złożony wówczas przez sąd okręgowy, który zapewnia także dalsze działania i przyjmuje wnioski o udzielenie dodatkowych informacji przesłane przez prokuratora okręgowego.

Zdarza się dosyć często, że polskie sądy okręgowe zwracają się o dodatkowe informacje. Wnioski te ograniczają się zazwyczaj do próśb o wyjaśnienie pewnych fragmentów ENA lub uzupełnienie brakujących informacji. Polskie organy wspomniały także, że występowało o nadesłanie dodatkowych dokumentów, na przykład postanowienia o tymczasowym aresztowaniu lub wyroku skazującego.

RESTREINT UE

4.4. PROCEDURY ZATRZYMANIA/PIERWSZE PRZESŁUCHANIE

W niniejszym sprawozdaniu „zatrzymanie” powinno być rozumiane jako zatrzymanie danej osoby na pierwsze 72 godziny (48 godzin + 24 godziny). „Tymczasowe aresztowanie” to aresztowanie danej osoby, o którym postanawia sąd po zatrzymaniu.

Jeśli dana osoba zostaje schwyta i zatrzymana na podstawie czerwonego listu gończego Interpolu, właściwy prokurator okręgowy zostaje o tym natychmiast poinformowany. Jeśli dana osoba nie została jeszcze zatrzymana, właściwy prokurator okręgowy będzie musiał postanowić o zatrzymaniu tej osoby, po to by policja miała podstawę działania w celu schwywania tej osoby.

Teoretycznie prokurator okręgowy może postanowić, że dana osoba nie zostanie zatrzymana lub że zostanie zwolniona, w przypadku gdy istnieją ewidentne podstawy odmowy wykonania ENA (np. w sprawach dotyczących osób nieletnich czyli osób, które nie przekroczyły 17 roku życia i według polskiego prawa nie podlegają postępowaniu karnemu). Według przedstawicieli organów, którzy udzielali informacji podczas wizyty zespołu ekspertów, jest to sytuacja wyjątkowa i dotąd nie miała ona miejsca.

Jeśli prokurator okręgowy nakazuje zatrzymanie danej osoby, policja wszczyna poszukiwania. W większości przypadków nie jest możliwe znalezienie tej osoby w miejscu zamieszkania. Dane tej osoby zostają wprowadzone do krajowej policyjnej bazy danych osób poszukiwanych z zaleceniem niezwłocznego zatrzymania tej osoby i doprowadzenia jej do prokuratury okręgowej.

Po zatrzymaniu tej osoby prokurator okręgowy musi w ciągu 48 godzin złożyć wniosek w sądzie. W tym terminie osoba ta musi zostać przesłuchana przez prokuratora. Podczas przesłuchania osoba ta jest informowana o swoich prawach i towarzyszyć jej może obrońca (zob. poniżej). Sąd musi się zebrać w ciągu 24 godzin po otrzymaniu wniosku. W trakcie tego posiedzenia musi on wydać postanowienie w przedmiocie wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania i może także wydać postanowienie o wykonaniu ENA.

RESTREINT UE

Co do zasady, składając wniosek do sądu w ciągu 48 godzin od zatrzymania danej osoby, prokurator musi także przekazać oryginał ENA wraz z tłumaczeniem urzędowym na język polski dokonany przez państwo wydania nakazu. Odpowiadając na kwestionariusz wysłany w celu przygotowania oceny, przedstawiciele polskich organów stwierdzili, że – przypuszczalnie z powodu krótkiego terminu 48 godzin – zazwyczaj prokurator okręgowy nie nakazuje natychmiast zatrzymania danej osoby. Zanim wyda taki nakaz, najczęściej czeka na oryginał ENA i jego tłumaczenie na język polski. Przedstawiciele wszystkich organów sądowych szczebla okręgowego (zarówno prokuratorzy, jak i sędziowie) wskazali jednak, że w praktyce istnieje duża elastyczność w interpretacji tego wymogu. Wydaje się, że sądy łatwo zgadzają się na przedłożenie przez prokuratora jedynie odpisu ENA i/lub tłumaczenia roboczego, zamiast wymaganego tłumaczenia ENA zapewnionego przez samą prokuraturę.

W tym przypadku – jeśli brak jest oryginału ENA lub urzędowego tłumaczenia – sąd okręgowy zbiera się w ciągu 24 godzin od przedłożenia wniosku przez prokuratora okręgowego, ale postanawia jedynie o tymczasowym aresztowaniu. Sąd wyznacza nowy termin przekazania niezbędnych dokumentów i zbadania kwestii związanych z wykonaniem ENA.

Z punktu widzenia prawa możliwe jest, że sąd postanowi o niestosowaniu tymczasowego aresztu w stosunku do danej osoby. W tym przypadku sąd może zastosować inne środki, na przykład zwolnienie za kaucją. Jednak zespół ekspertów dowiedział się, że w praktyce zwolnienie zdarza się bardzo rzadko. Niemal wszystkie osoby znalezione w Polsce i ścigane na mocy ENA zostały tymczasowo aresztowane podczas badania sprawy w celu zapobieżenia ich ucieczce.

Podczas pierwszego przesłuchania przed sądem dana osoba pytana jest, czy wyraża zgodę na przekazanie jej. W przypadku wyrażenia zgody osoba ta jest również pytana, czy chce zrzec się możliwości korzystania z zasady specjalności. Te dwa pytania są zadawane oddzielnie. Zgoda na przekazanie oraz zrzeczenie się możliwości korzystania z zasady specjalności są nieodwołalne. Jedyną możliwością anulowania skutków swojego oświadczenia jest dla osoby zainteresowanej zaskarżenie decyzji sądu postanawiającego o wykonaniu ENA, jeśli uzasadni to tym, że wyrażenie zgody na przekazanie ani zrzeczenie się możliwości korzystania z zasady specjalności nie nastąpiły w sposób dobrowolny.

RESTREINT UE

4.5 DECYZJA O PRZEKAZANIU

Decyzję o wykonaniu ENA podejmuje sąd okręgowy. Sąd nie może podjąć decyzji o wykonaniu ENA – nawet w przypadku gdy dana osoba wyraża zgodę na przekazanie – jeśli nie dysponuje oryginałem ENA i urzędowym tłumaczeniem.

4.6. ODMOWA PRZEKAZANIA

Art. 607p k.p.k. przewiduje obowiązkowe podstawy odmowy wykonania ENA, natomiast w art. 607r wymieniono fakultatywne podstawy odmowy. Zasadniczo w swej wersji pierwotnej artykuły te były zgodne z art. 4 i 5 decyzji ramowej w sprawie ENA. Art. 607p został znowelizowany w roku 2006 w związku ze zmianami w polskiej Konstytucji; dodano wówczas nowe obowiązkowe podstawy odmowy. Kwestia ta zostanie omówiona poniżej we wnioskach (zob. pkt 7.2.1. i 7.2.2.). We wnioskach opisane zostanie także bardziej szczegółowo zagadnienie podwójnej karalności (zob. pkt 7.4.1.6.).

W związku z brakiem statystyk dotyczących korzystania z podstaw odmowy ocena praktyk stosowanych w Polsce w tym zakresie jest trudna. W roku 2005 odmówiono wykonania ENA 16 razy, a w roku 2006 – 35 razy.

Przedstawiciele polskich organów stwierdzili, że najczęściej stosowanymi podstawami odmowy były: przesłanka terytorialności (przestępstwo popełnione w Polsce) oraz fakt, że postępowanie w sprawie przestępstwa, którego dotyczy ENA, jest prowadzone w Polsce. Odnotowano także przypadki odmowy wykonania ENA z uwagi na zasadę „*ne bis in idem*”.

4.7. PROCEDURY ODWOŁAWCZE I ICH WPŁYW NA TERMINY

Zarówno oskarżony, jak i prokurator mogą zaskarżyć decyzję sądu okręgowego o wykonaniu ENA. Skargę należy wnieść w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia decyzji.

RESTREINT UE

Decyzję o przekazaniu sąd wydaje w terminie 60 dni. Nie jest jednak jasne, czy okres ten dotyczy tylko postępowania w pierwszej instancji, czy obejmuje też procedurę odwoławczą. Kwestia ta zostanie bardziej szczegółowo omówiona poniżej we wnioskach (zob. pkt 7.4.1.10.).

Skargę rozpatruje sąd apelacyjny w składzie trzech sędziów. Prokurator i obrońca oskarżonego mogą być obecni podczas rozprawy, ale sprawa jest rozpatrywana głównie na podstawie dostępnych dokumentów i dowodów. Jeśli konieczne jest uzyskanie dodatkowych informacji od organu wydającego nakaz, sąd apelacyjny bezpośrednio kontaktuje się z tym organem. Osoba zainteresowana zazwyczaj jest nieobecna podczas postępowania przed sądem apelacyjnym.

W procedurze tej mogą też brać udział Trybunał Konstytucyjny i Sąd Najwyższy; można się do nich zwrócić o udzielenie odpowiedzi na pytanie prawne w sprawie kwestii przedłożonych przez sąd apelacyjny lub przez sąd okręgowy.

4.8. OBYWATEL PAŃSTWA WYKONANIA NAKAZU, ZATRZYMANIE NIELETNICH, KWESTIE PRZEKAZANIA

W roku 2005 zakwestionowano konstytucyjność przepisów dotyczących ENA w związku z obowiązkiem przekazywania obywateli polskich. Konstytucja została zmieniona tak, by umożliwić takie przekazywanie. Dodano jednak nowe ograniczenia. Zagadnienie to zostanie szczegółowo omówione we wnioskach (zob. pkt 7.2.1.).

Wiek, w którym zaczyna się podlegać odpowiedzialności karnej, to w Polsce 17 lat. Nie jest zatem możliwe przekazanie osoby, która w momencie popełnienia przestępstwa nie ukończyła 17 lat. Warto przypomnieć sprawę Adama G., gdyż jest ona przykładem zastosowania procedur odwoławczych i terminów, a także ilustruje interesujące podejście Sądu Najwyższego.

W Belgii wydano ENA dotyczący Adama G., siedemnastoletniego obywatela polskiego podejrzanego o zabójstwo. Adam G. został zatrzymany w Polsce w dniu 27 kwietnia 2006 r. Po zakończeniu procedury trwającej 33 dni Sąd Okręgowy w Warszawie postanowił o wykonaniu ENA. Oskarżony wniósł sprawę do Sądu Apelacyjnego, który skierował dwa pytania do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy wydał uchwałę w dniu 20 lipca 2006 r., a Sąd Apelacyjny podjął prawomocną decyzję (o wykonaniu ENA) w dniu 25 lipca 2006 r. Adam G. został przekazany pod warunkiem, że wróci do Polski, aby tam odbyć karę.

RESTREINT UE

Do Sądu Najwyższego skierowano dwa pytania:

1. Pierwsze pytanie dotyczyło tego, że ENA został wydany w Belgii na etapie postępowania w sprawie nieuznanej za sprawę karną – gdyż oskarżony nie był jeszcze osobą dorosłą – lecz za sprawę podlegającą tzw. „ochronie nieletnich” na mocy prawa belgijskiego. Gdy osoba podejrzana popełniła w Belgii poważne przestępstwo i ma więcej niż 16, lecz mniej niż 18 lat, sędzia dla nieletnich właściwy w danej sprawie, może postanowić o przekazaniu sprawy do sądu karnego. Jednak by podjąć taką decyzję, sędzia musi przesłuchać osobę zainteresowaną. Ponieważ osoba ta nie mogła zostać przesłuchana, nie można było wydać ENA na etapie, na którym postępowanie karne już wszczęto. Art. 607k k.p.k. przewiduje, że *„przekazanie (...) osoby ściganej europejskim nakazem aresztowania (...) następuje w celu przeprowadzenia (...) postępowania karnego (...)”*. Pytanie dotyczyło zatem tego, czy postępowanie w Belgii jest objęte zasadami postępowania stosowanymi w przypadku wydania ENA. Sąd najwyższy przyjął praktyczne podejście i postanowił, że skoro wydanie ENA było niezbędne, by umożliwić przeniesienie postępowania przed sąd karny, wydanie ENA może zostać uznane za dokonane w celu przeprowadzenia postępowania karnego przeciwko tej osobie.

Ponadto Sąd podkreślił, że decyzja ramowa w sprawie ENA nie wymaga, by postępowanie karne było już wszczęte w momencie wydawania ENA, ale postępowanie prawne – w ramach którego wydano ENA – może prowadzić do wszczęcia postępowania karnego. Jednak brzmienie art. 670k k.p.k. powinno być interpretowane tak, że organ wykonujący nakaz może postawić warunek, zgodnie z którym dana osoba zostaje przekazana wyłącznie do celów przeprowadzenia postępowania karnego.

W związku z tym jeśli dana osoba nie podlega postępowaniu karnemu po wykonaniu ENA, a zatem cel przekazania nie zostaje spełniony, osoba ta powinna zostać przekazana z powrotem do państwa wykonania nakazu, które przejmuje odpowiedzialność przeprowadzenia odpowiedniego postępowania w związku z przestępstwami popełnionymi przez tę osobę.

RESTREINT UE

2. Sąd Apelacyjny spytał także, czy fakt, że ENA został wydany do celów nie objętych przepisami art. 607k powinien prowadzić do odmowy wykonania ENA. Odnosząc się w swojej analizie do kilku krajowych i zewnętrznych źródeł, spośród których cytowano orzeczenia sądu polskiego i sądu irlandzkiego, Sąd Najwyższy uchwalił, że weryfikacja podstaw wydania ENA dokonana przez sądy państwa wykonania nakazu jest dopuszczalna, choć tylko w ograniczonym zakresie. W tym sensie można zweryfikować kompetencję organu wydającego nakaz, ale nie jego decyzję, w której organ ten ocenia prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa przez tę konkretną osobę. Sąd Najwyższy podkreślił jednak, że taka weryfikacja powinna mieć charakter wyjątkowy i zostać przeprowadzona z uwzględnieniem zasady obopólnego zaufania.

4.9. PRZESTĘPSTWA DODATKOWE

Przestępstwa dodatkowe to przestępstwa, które nie spełniają wymogów art. 2. ust. 1 decyzji ramowej, ale objęte są ENA, gdyż odnoszą się do „głównego” przestępstwa stanowiącego podstawę wydania ENA. Nie odnotowano przypadków, w których przekazano by do Polski ENA dotyczące takich dodatkowych przestępstw. Przedstawiciele polskich organów stwierdzili, że ze względu na ograniczenia zawarte w k.p.k., sąd odmówiłby prawdopodobnie wykonania ENA ze względu na to, że przestępstwa te nie wchodzą w zakres przedmiotowy regulacji ENA (zob. pkt 7.4.1.7.).

4.10. KWESTIE *AD HOC* DOTYCZĄCE GWARANCJI

Sąd okręgowy, który decyduje o wykonaniu ENA, wymaga od organu wydającego nakaz niezbędnych gwarancji, np. dotyczących wykonania kary w Polsce, jeśli dana osoba jest obywatelem polskim.

W jednym przypadku obywatel polski został przekazany do Niemiec, pod warunkiem że powróci do Polski, by odbyć karę, ale osoba ta po skazaniu nie wyraziła zgody na powrót do Polski. Na mocy prawa niemieckiego takie przekazanie bez zgody danej osoby jest zakazane. Polski sąd okręgowy poinformował sąd niemiecki, że nie zgłasza żadnych zastrzeżeń.

RESTREINT UE

4.11. DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM ART. 32

Współpraca z państwami członkowskimi, które ograniczyły stosowanie ENA do czynów popełnionych po określonej dacie – zgodnie z tym co przewidziano w art. 32 decyzji ramowej w sprawie ENA lub tym, co nie podlega temu artykułowi – najwyraźniej nie stwarza trudności w Polsce.

4.12. PRZEKAZYWANIE CZASOWE/WARUNKOWE

W Polsce nie ma szczegółowych przepisów ani żadnych praktyk dotyczących czasowego lub warunkowego przekazywania w związku z wykonaniem ENA.

4.13. MECHANIZM PRZEKAZYWANIA (W TYM PRZEKAZYWANIA WARUNKOWEGO) OSÓB I MIENIA, O KTÓRE SIĘ ZWRÓCONO

Sąd okręgowy (lub sąd apelacyjny) powiadamia organ wydający nakaz o decyzji o wykonaniu ENA. Za procedurę przekazania odpowiedzialność przejmuje policja, wspierana w razie potrzeby przez prokuratora okręgowego lub Prokuratora Krajowego.

Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego (Komenda Główna Policji, Warszawa) jest odpowiedzialne za zorganizowanie przejęcia danej osoby. Faktyczne przekazanie danej osoby organom ochrony porządku publicznego państwa wydania nakazu zazwyczaj następuje na lotnisku w Warszawie, zgodnie z ustaleniami dokonanymi wcześniej za pośrednictwem Interpolu. Jeśli osoba jest przekazywana na granicy lądowej, to za postępowanie koordynowane przez Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego odpowiedzialna jest komenda wojewódzka policji właściwa terytorialnie dla danego punktu kontroli granicznej. W razie konieczności (np. gdy aresztowana osoba jest niebezpieczna) biuro to bezpośrednio w pełni koordynuje operację, a także organizuje konwój.

Prokurator Krajowy sporządził standardowy formularz, który policja musi wypełnić i wręczyć organom ochrony porządku publicznego państwa wydania nakazu w momencie przekazania danej osoby. Formularz ten zawiera jedynie podstawowe informacje, takie jak tożsamość danej osoby, nazwa organu wydającego nakaz lub odniesienie do dokumentów tożsamości.

RESTREINT UE

4.14. ZBIEG KILKU ENA/WNIOSKÓW O EKSTRADYJCJĘ

Art. 607y k.p.k. zawiera przepisy dotyczące spraw, w których w stosunku do tej samej osoby jednocześnie wpływa ENA i wniosek o ekstradycję. W takim przypadku ostatnie słowo należy do Ministra Sprawiedliwości. Sąd okręgowy rozpatrujący ENA musi zawiesić postępowanie do czasu podjęcia przez Ministra Sprawiedliwości decyzji w sprawie wniosku o ekstradycję. Jeżeli Minister Sprawiedliwości postanawia o ekstradycji danej osoby, postępowanie w sprawie ENA umarza się. W razie odmowy ekstradycji danej osoby sąd podejmuje zawieszony postępowanie i wydaje decyzję o przekazaniu.

4.15. WYDATKI

Co do podstawy prawnej, pokrycie wydatków reguluje art. 618 k.p.k., który przewiduje: „Wydatki Skarbu Państwa obejmują w szczególności wypłaty dokonane z tytułu (...) realizacji umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, i postępowań prowadzonych na podstawie działu XIII (...)”.

5. ORGANIZACJA SZKOLEŃ

W harmonogramie działalności szkoleniowej Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury (utworzonego w roku 2006) na rok 2007 przewidziano przeprowadzenie 4 edycji szkolenia dla sędziów (łącznie dla 300 osób) i 2 edycji szkolenia dla prokuratorów (łącznie dla 170 osób) na temat: „Praktyczne problemy w orzekaniu ENA w świetle decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie procedury wydawania osób między państwami członkowskimi”. Ponadto sądy i prokuratury w całym kraju organizują szkolenia w swoich siedzibach. Dla prokuratorów organizuje je Prokuratura Krajowa (Biuro Obrotu Prawnego z Zagranicą), a dla sędziów – Ministerstwo Sprawiedliwości.

6. MOŻLIWOŚĆ OBRONY

Osoba zatrzymana na podstawie ENA może być przetrzymywana przez maksymalnie 72 godziny (48 godzin przed przekazaniem przez prokuratora wniosku do sądu plus 24 godziny, podczas których ma się odbyć pierwsze posiedzenie sądu). Prokurator musi przesłuchać tę osobę w ciągu pierwszych 48 godzin.

RESTREINT UE

Osoba ta ma te same prawa co każda osoba zatrzymana na podstawie krajowego nakazu aresztowania.

Osoba ta jest niezwłocznie informowana o swoim prawie do korzystania z pomocy obrońcy. Wydaje się, że standardową praktyką jest umożliwienie tej osobie kontaktu ze swoim obrońcą w ciągu pierwszych 72 godzin oraz podczas przesłuchania u prokuratora. Prokurator nie jest jednak zobowiązany z mocy prawa do wyrażenia zgody na kontakt z adwokatem na etapie postępowania przygotowawczego ani do dostarczenia tej osobie listy osób kontaktowych. Jeśli dana osoba nie wybrała obrońcy, obrońcę może wyznaczyć sąd jedynie w trakcie postępowania sądowego.

Dla procedur związanych z ENA szczególne znaczenie mają art. 78–85 k.p.k. Dana osoba może skontaktować się z wybranym przez siebie obrońcą. Podczas wizyty zaznaczono, że większość ENA przekazywanych do Polski do celów wykonania dotyczy przestępstw związanych z handlem narkotykami i że w tych sprawach – przypuszczalnie dlatego że często ma się do czynienia z siatką przestępców – zatrzymana osoba zazwyczaj wie, z którym obrońcą powinna się skontaktować.

Ponadto wskazano, że jeżeli dana osoba nie chce lub nie może skontaktować się z wybranym przez siebie obrońcą, zostaje jej przedstawiony wykaz obrońców z urzędu (sporządzony przez adwokaturę). Nie potwierdziło jednak tego stowarzyszenie adwokatów (zob. poniżej).

Jeśli dana osoba nie kontaktuje się z żadnym obrońcą lub nie była w stanie tego zrobić, w większości przypadków obrońcę wyznaczy sąd, gdyż na mocy prawa polskiego obecność obrońcy jest obowiązkowa we wszystkich postępowaniach w przypadku, gdy dana osoba jest pozbawiona wolności, a postępowanie toczy się przed sądem okręgowym (co zazwyczaj ma miejsce, gdyż tylko kilka osób podlegających ENA zostało zwolnionych za kaucją, zob. powyżej).

Osoba ma prawo do uzyskania pomocy prawnej, jeśli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny (art. 78 § 1 k.p.k.).

Wspomniano także, że zdarza się – choć nieczęsto – że policja kontaktuje się ze stowarzyszeniem adwokatów i zwraca jego uwagę na wiedzę specjalistyczną wymaganą w danej sprawie.

Jeśli dana osoba jest aresztowana, obecność jej i jej obrońcy jest obowiązkowa podczas wszystkich rozpraw w sądzie okręgowym.

Art. 72 k.p.k. określa prawa osoby zainteresowanej, w przypadku gdy nie włada ona

RESTREINT UE

w wystarczającym stopniu językiem polskim. Jednym z nich jest prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, która jest obowiązkowa od chwili zatrzymania. Tłumaczy się także najważniejsze dokumenty.

Jeśli osoba zatrzymana nie jest obywatelem polskim, policja niezwłocznie powiadamia o zatrzymaniu przedstawicielstwo dyplomatyczne państwa, którego osoba ta jest obywatelem.

7. WNIOSKI

7.1. WNIOSKI OGÓLNE

7.1.1. Zespół ekspertów pragnie podziękować przedstawicielom polskich organów za profesjonalizm, otwartość i chęć pomocy, które cechowały zaplanowanie i przeprowadzenie wizyty oceniającej. Program ten w znacznym stopniu ułatwił ekspertom zrozumienie systemu działającego w Polsce. Przedstawiciele polskich organów pokazali, że są otwarci na propozycje i uwagi krytyczne zespołu oceniającego.

7.1.2. ENA jest szeroko wykorzystywany w Polsce, choć większą część doświadczeń zdobyto w stosowaniu procedur wydawania niż wykonywania.

W roku 2005 polskie organy wydały 1448 ENA (20 % wszystkich ENA wydanych w UE ¹), a 112 osób przekazano do Polski na podstawie ENA (13 % wszystkich osób przekazanych w UE na podstawie ENA ²). W tym samym okresie zatrzymano w Polsce 100 osób na podstawie ENA wydanego przez inne państwo należące do UE (co powinno odpowiadać liczbie ENA wydanych przez inne państwa należące do UE i określać liczbę osób odnalezionych w Polsce ³).

Na tej podstawie Polska przekazała 80 osób (5 % wszystkich osób przekazanych na podstawie ENA w UE); w 16 sprawach procedura prowadziła do odmowy wykonania ENA.

¹ Zgodnie ze statystykami przedstawionymi w dok. 9005/5/06 COPEN 52 EJM 12 EUROJUST 21. Należy odnotować, że brakuje statystyk dotyczących niektórych państw członkowskich i że odsetek ENA wydanych przez Polskę jest zatem prawdopodobnie nieco niższy.

² Idem.

³ Jak wspomniano powyżej, przypadki niezatrzymania osoby w trakcie procedury prowadzącej do decyzji o wykonaniu ENA są niezmiernie rzadkie.

RESTREINT UE

W roku 2006 liczby te były znacznie wyższe:

- polskie organy wydały 2421 ENA, a do Polski przekazano 235 osób
- na podstawie ENA zatrzymano w Polsce 129 osób
- polskie organy przekazały na podstawie ENA 139 osób¹
- polskie organy odmówiły wykonania ENA w 35 przypadkach.

7.1.3. Zespół ekspertów z ogromnym wyraża zadowolenie z powodu wsparcia udzielonego przez przedstawicieli wszystkich organów spotkanych podczas wizyty w sprawie ENA. Choć wskazano kilka problemów, które zostaną opisane poniżej, jest oczywiste, że przedstawiciele organów sądowych uczestniczących w procedurach związanych z ENA są z nimi obeznani i popierają wyraźnie zasady stosowane w związku z ENA, takie jak: zasada wzajemnego uznawania, zasada obopólnego zaufania, „usądowienie” procedury, ... Zespół ekspertów był pod wrażeniem tego, jak często i adekwatnie przedstawiciele wszystkich organów sądowych (na szczeblu okręgowym, apelacyjnym i krajowym) odnosili się do tych zasad w celu wyjaśnienia praktycznego stosowania procedur związanych z ENA. Choć być może konieczne są dalsze wysiłki, by zmienić przyzwyczajenia wciąż tkwiące w starym systemie współpracy (zob. kwestię podwójnej karalności, pkt 7.4.1.6.), osoby stosujące procedury ENA mają odpowiednie nastawienie, a więc główne zmiany zalecane poniżej dotyczą kwestii praktycznych lub ustawodawstwa.

7.1.4. Mechanizmy koordynacji krajowej

Decentralizacja może czasem pociągać za sobą ryzyko podziału stosowanych procedur. Choć zespół ekspertów nie ma podstaw, by twierdzić, że wystąpiły dotychczas poważne problemy, wizyta wykazała możliwość pojawienia się niejasności i różniących się interpretacji. Zespół ekspertów odnotował na przykład, że przedstawiciele konsultowanych podczas wizyty organów nie mieli pewności co do możliwości zaskarżenia decyzji sądu okręgowego o odmowie wydania ENA na etapie postępowania przygotowawczego (zob. pkt 3.5.). Poza tym zespół ekspertów miał wrażenie, że szczegółowy podział obowiązków związanych z kwestiami praktycznymi między prokuratorami a sędziami, nie jest zupełnie jasny.

¹ Ponieważ statystyki przekazano długo po zakończeniu wizyty, nie można było przedyskutować, dlaczego liczba osób przekazanych przewyższa liczbę osób zatrzymanych.

RESTREINT UE

Prokurator Krajowy zastosował pewne środki koordynujące.

- Jak wspomniano powyżej, w niektórych prokuraturach okręgowych istnieje specjalny wydział ds. współpracy międzynarodowej, a każda prokuratura okręgowa musi dysponować przynajmniej jednym punktem kontaktowym do tych spraw. Biuro Obrotu Prawnego z Zagranicą w Prokuraturze Krajowej regularnie komunikuje się z tymi punktami kontaktowymi, a raz w roku organizowane jest spotkanie.
- Prokurator Krajowy wydał instrukcję w sprawie ENA przeznaczoną dla prokuratorów (choć nie była ona aktualizowana od roku 2005) i może nawet – tak jak w przypadku dalszych działań po spotkaniu z Wielką Brytanią – wysyłać do sądów pisma z zaleceniami.

Zespół ekspertów zachęca właściwe organy do rozważenia dalszych środków służących zapewnieniu koordynacji, przy czym należy unikać zbyt dużych obciążeń, a niezależność sądów powinna być w pełni respektowana. Rozwiązaniem mogłaby być coroczna organizacja spotkania zespołu złożonego z przedstawicieli wszystkich zainteresowanych organów: poszczególnych sądów okręgowych, sądów apelacyjnych, prokuratur okręgowych, prokuratur apelacyjnych oraz Prokuratury Krajowej, Ministerstwa Sprawiedliwości i policji. Spotkanie to mogłoby być okazją do omówienia wspólnych trudności i wymiany dobrych praktyk.

Ponadto instrukcja Prokuratora Krajowego z roku 2005 powinna zostać zaktualizowana na podstawie doświadczeń z ostatnich dwóch lat. Trzeba zapewnić rozpowszechnienie instrukcji wśród sędziów, mimo że nie będzie ona dla nich wiążąca.

7.1.5. Szkolenia

Zespół ekspertów nie ma podstaw, by twierdzić, że w szkoleniach dotyczących procedur związanych z ENA są wyraźne braki. Zaleca, aby w kolejnych edycjach szkoleń specjalną uwagę poświęcono następującym kwestiom:

- formularz ENA: Ogólnie rzecz biorąc, wiadomo, że obecność błędów lub brak informacji w ENA powoduje wiele problemów w całej UE. W związku z tym, że procedury związane z ENA w Polsce są zdecentralizowane – co jest cechą docenioną przez zespół ekspertów (zob. poniżej) – nie ma podwójnej kontroli jakości ENA wydawanego przez sąd okręgowy. Zatem ogromne znaczenie ma zadbanie o to, by przedstawiciele właściwych organów zajmujących się wydawaniem ENA, przeszli intensywne szkolenie dotyczące formularza ENA.

RESTREINT UE

- SIS : W momencie wizyty Polskę dzieliło tylko kilka miesięcy od daty rozpoczęcia stosowania SIS. Zespół ekspertów odniósł wrażenie, że SIS jest już dobrze znany na szczeblu centralnym (w Komendzie Głównej Policji i Prokuraturze Krajowej), lecz nie na szczeblu lokalnym. Należy zorganizować szczegółowe szkolenia z udziałem oficerów policji, sędziów i prokuratorów, służące temu, żeby wszystkie podmioty zapoznały się ze skutkami wykorzystywania SIS w odniesieniu do procedur związanych z ENA.

7.2 ZAGADNIENIA KONSTITUCYJNE

7.2.1. Przekazywanie obywateli polskich

Jak wspomniano powyżej (zob. pkt 2.2.), w 2006 roku został znowelizowany art. 55 Konstytucji na skutek decyzji Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 kwietnia 2005 r. Znowelizowany art. 55 Konstytucji przewiduje, że:

1. Ekstradycja obywatela polskiego jest zakazana, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2 i 3.
2. Ekstradycja obywatela polskiego może być dokonana na wniosek innego państwa lub sądowego organu międzynarodowego, jeżeli możliwość taka wynika z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej lub ustawy wykonującej akt prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem, pod warunkiem że czyn objęty wnioskiem o ekstradycję:
 - 1) został popełniony poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz
 - 2) stanowił przestępstwo według prawa Rzeczypospolitej Polskiej lub stanowiłby przestępstwo według prawa Rzeczypospolitej Polskiej w razie popełnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zarówno w czasie jego popełnienia, jak i w chwili złożenia wniosku.
 - 3) Nie wymaga spełnienia warunków określonych w ust. 2 pkt 1 i 2 ekstradycja mająca nastąpić na wniosek sądowego organu międzynarodowego powołanego na podstawie ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej, w związku z objętą jurysdykcją tego organu zbrodnią ludobójstwa, zbrodnią przeciwko ludzkości, zbrodnią wojenną lub zbrodnią agresji.

RESTREINT UE

4. Ekstradycja jest zakazana, jeżeli dotyczy osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych lub jej dokonanie będzie naruszać wolności i prawa człowieka i obywatela.
5. W sprawie dopuszczalności ekstradycji orzeka sąd.

Znowelizowany art. 55 jednoznacznie dopuszcza możliwość przekazania obywatela polskiego na podstawie ENA. Możliwość ta została jednak ograniczona na dwóch poziomach.

I - wymóg podwójnej karalności

Art. 55 ust. 2 pkt 2 jednoznacznie wprowadza wymóg podwójnej karalności. Wprowadzona zmiana została uzupełniona nowelizacją art. 607p i 607w k.p.k. Dzięki tym nowelizacjom odstępianie od sprawdzania podwójnej karalności w odniesieniu do wykazu 32 przestępstw (art. 2 ust. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA) jest ograniczone do przypadków, w których dana osoba nie jest obywatelem polskim.

Przedstawiciele organów sądowych, z którymi spotkano się podczas wizyty w Polsce, wielokrotnie podkreślali fakt, że wspomniany wymóg podwójnej karalności nie będzie powodował trudności w praktyce, ponieważ wszystkie 32 przestępstwa zamieszczone we wspomnianym wykazie stanowią równocześnie przestępstwa zgodnie z prawem krajowym; tym samym weryfikacja podwójnej karalności będzie zawsze prowadzić do takiego samego wyniku, w tym również w przypadku obywateli innych państw. Zespół ekspertów nie wątpi, że polskie organy sądowe będą w jak najszerszym zakresie współpracować z organami wydającymi nakaz.

Niemniej jednak istniejąca sytuacja nie zmienia faktu, że pełny wymóg podwójnej karalności mający zastosowanie do obywateli polskich stanowi wyraźne naruszenie decyzji ramowej. Ponadto, nawet jeżeli wymóg ten nie będzie skutkował odmową wykonania ENA, to polskie sądy będą zmuszone przeprowadzać dodatkową weryfikację, aby upewnić się, czy zostały spełnione wszystkie warunki przewidziane przepisami. Może to prowadzić do spowolnienia procedur oraz do konieczności wysyłania dodatkowych wniosków do organu wydającego nakaz. Oczywiste jest również, że taka pełna weryfikacja podwójnej karalności ułatwi obrońcom wnoszenie sprzeciwu od wykonania ENA.

Ponadto pełen wymóg podwójnej karalności stosowany do obywateli polskich w pewnym stopniu wprowadza ponownie nierówne traktowanie cudzoziemców i obywateli polskich, jakie zakładał system ekstradycji. Jednym z celów decyzji ramowej było zniesienie tej dyskryminacji.

RESTREINT UE

Można się zastanowić, czy w przypadku pojawienia się kwestii podwójnej karalności sądy będą gotowe zastosować zasady pierwszeństwa prawa UE (orzecznictwo w sprawie Pupino), aby rozwiązać ten problem. Wnioskuje się o wprowadzenie zmiany do Konstytucji.

II – przesłanka terytorialności

Art. 55 ust. 2 pkt 1 Konstytucji, znajdujący odbicie w nowym ustępie dodanym do art. 607p k.p.k., stanowi, że przekazanie obywatela polskiego jest możliwe, jeżeli przestępstwo zostało popełnione poza terytorium Polski. Przed wprowadzeniem nowelizacji podstawa odmowy oparta na przesłance terytorialności była fakultatywna zgodnie z art. 607r ust. 1 pkt 5. Zgodnie z wprowadzoną nowelizacją podstawa odmowy odwołująca się do miejsca popełnienia przestępstwa pozostaje fakultatywna w odniesieniu do cudzoziemców, natomiast staje się obowiązkowa w odniesieniu do polskich obywateli.

Taka zmiana w odniesieniu do obywateli polskich stanowi naruszenie art. 4 decyzji ramowej w sprawie ENA, który stanowi, że przesłanka terytorialności stanowi fakultatywną podstawę odmowy. Celem art. 4 było zapewnienie organowi wykonującemu nakaz pewnego marginesu swobody. Margines ten jest konieczny ze względu na fakt, że dane przestępstwo może od strony prawnej być traktowane jako częściowo popełnione na terytorium jednego z państw członkowskich, chociaż związek z tym państwem jest o wiele słabszy niż z innym państwem członkowskim. Na przykład wiele przestępstw popełnianych za pośrednictwem Internetu można uznać za popełnione we wszystkich państwach członkowskich ze względu na rozpowszechnianie związanego z nim materiału na całym świecie.

Ponadto klauzula terytorialności przewidziana w art. 55 Konstytucji wprowadza nierówne traktowanie cudzoziemców i obywateli polskich. Jest to sprzeczne z ogólnymi zasadami prawa wspólnotowego.

7.2.2. Przestępstwo polityczne

Znowelizowany art. 55 zawiera ust. 4, który przewiduje, że „*Ekstradycja jest zakazana, jeżeli dotyczy osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych lub jej dokonanie będzie naruszać wolności i prawa człowieka i obywatela*”.

RESTREINT UE

Ten nowy ustęp znajduje odbicie w dwóch dodatkowych podstawach odmowy przewidzianych w art. 607p k.p.k.

Jeżeli chodzi o odniesienie do „wolności i praw człowieka i obywatela” zespół ekspertów przywołuje ogólną dyskusję na temat tego, czy odesłania do praw człowieka w motywie 12 i w art. 1 ust. 3 decyzji ramowej stanowią wystarczającą przesłankę wprowadzenia bezpośredniej podstawy odmowy, która nie została przewidziana w art. 3 i 4 decyzji ramowej. Powstrzymując się od zabrania głosu w tej dyskusji, zespół ekspertów chciałby podkreślić, że bez względu na okoliczności organ wykonujący nakaz w momencie podejmowania w danej sprawie decyzji w tej kwestii powinien zawsze odpowiedzieć na pytanie, czy problemu domniemanego naruszenia praw człowieka nie rozwiązano by skuteczniej w państwie wydania nakazu.

Zespół ekspertów wyraża wątpliwości w związku z odniesieniem do przestępstwa popełnionego z przyczyn politycznych (znanego również jako wyjątek dotyczący przestępstw politycznych), nawet jeżeli odniesienie to ograniczone zostało do przestępstw popełnionych bez użycia przemocy.

Wyjątek dotyczący przestępstw politycznych stanowi charakterystyczną cechę dawnego systemu ekstradycji i współpracy sądowej. Został on zniesiony postanowieniami Konwencji odnoszącej się do ekstradycji między państwami członkowskimi Unii Europejskiej z dnia 27 września 1996 r. (art. 5). Został on również zniesiony w odniesieniu do całego obszaru wzajemnej pomocy prawnej protokołem z dnia 16 października 2001 r. do konwencji o wzajemnej pomocy prawnej między państwami członkowskimi Unii Europejskiej z dnia 29 maja 2000 r. (art. 9 tego protokołu)¹.

Jest oczywiste, że podstawa odmowy, którą jest fakt, iż przestępstwo popełniono z przyczyn politycznych, stanowi naruszenie decyzji ramowej w sprawie ENA. Taka podstawa odmowy nie jest wymieniona jako jedna z podstaw odmowy przywołanych w art. 3 i 4 decyzji ramowej, a to dlatego że wyjątek dotyczący przestępstw politycznych jest sprzeczny z zasadą wzajemnego uznawania i, ogólniej, z dążeniem do utworzenia przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

¹ Obydwa akty prawne (konwencja w sprawie ekstradycji i protokół w sprawie wzajemnej pomocy prawnej) przewidują zniesienie wyjątku dotyczącego przestępstw politycznych, ale jednocześnie pozostawiają państwom członkowskim możliwość stosowania tego wyjątku w odniesieniu do przestępstw związanych z terroryzmem.

RESTREINT UE

Wyjątku dotyczącego przestępstw politycznych nie należy utożsamiać z ochroną osób, które są ścigane ze względu na swoje poglądy polityczne (zob. motyw 13 preambuły do decyzji ramowej). Sam fakt, że dana osoba popełniła przestępstwo z przyczyn politycznych nie oznacza, że będzie ona ścigana z przyczyn politycznych.

Przedstawiciele polskich organów wielokrotnie podkreślali, że ta podstawa odmowy nie będzie stosowana w przypadku państw należących do UE. Niemniej jednak zespół ekspertów chciałby zauważyć, że nie tylko art. 55 Konstytucji ma przekrojowy zakres stosowania obejmujący wszystkie procedury ekstradycyjne i przekazywania osób, ale ponadto wyjątek dotyczący przestępstw politycznych znajduje bezpośrednie odbicie w przepisach dotyczących ENA, co pokazuje, że zamiarem ustawodawcy było wprowadzenie możliwości stosowania tego wyjątku do procedur unijnych. Zespół ekspertów nie wątpi, że polskie organy sądowe będą bardzo ostrożne przy stosowaniu tego wyjątku. Jednak ich margines swobody może okazać się w znacznym stopniu ograniczony.

Na przykład, należy podkreślić, że stosowanie wyjątku dotyczącego przestępstw politycznych prowadzić będzie do sytuacji, w których polskie organy sądowe nie będą w stanie przekazać osoby ściganej w innym państwie członkowskim w związku z działalnością terrorystyczną. W rzeczy samej przestępstwo terrorystyczne stanowi przestępstwo polityczne, co uwidoczniło między innymi w definicji zamieszczonej w decyzji ramowej z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie walki z terroryzmem. Niektóre z przestępstw terrorystycznych, jak np. finansowanie terroryzmu, mogą być popełniane bez użycia przemocy. W takich przypadkach polskie organy sądowe będą zmuszone odmówić przekazania danej osoby.

Podstawa odmowy oparta na fakcie, że przestępstwo zostało popełnione z przyczyn politycznych (nawet jeżeli ogranicza się ona do przestępstw popełnionych bez użycia przemocy) stoi w sprzeczności z porządkiem prawnym UE, i to zarówno z jej przepisami prawnymi, jak i z ogólnymi celami. Tym bardziej nie może zostać ona zaakceptowana w przypadku stosowania jej do przestępstw terrorystycznych.

RESTREINT UE

7.3 WNIOSKI DOTYCZĄCE DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ POLSKĘ JAKO PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE WYDANIA NAKAZU

7.3.1. Zagadnienia

7.3.1.1. Możliwość wydawania ENA przez sąd z własnej inicjatywy

Jak zauważono powyżej, w postępowaniu sądowym i wykonawczym decyzję o ewentualnym wydaniu ENA podejmuje sąd, ale ze względu na wymóg przewidziany w art. 607a k.p.k., musi on w takim przypadku wystąpić do prokuratora o skierowanie do sądu formalnego wniosku w sprawie wydania ENA. Stwierdza się, że przyznanie takiej roli prokuratorowi okręgowemu na etapie postępowania sądowego i wykonawczego jest zbędne.

Zespół ekspertów wyraża zadowolenie w związku z tym, że w obecnie analizowanym w Sejmie projekcie ustawy przewidziano możliwość wydawania ENA przez sąd z własnej inicjatywy.

7.3.1.2. Weryfikacja proporcjonalności

Weryfikację proporcjonalności należy rozumieć jako dodatkowy środek stosowany równolegle ze sprawdzaniem, czy dane przestępstwo spełnia wymogi określone w przepisach polskiego prawa i decyzji ramowej. Innymi słowy, z weryfikacją proporcjonalności mamy do czynienia, kiedy w przypadku ENA spełniających wspomniane wymogi niektóre z nich nie są wydawane, ponieważ ocenia się, że mogłyby to naruszyć zasadę proporcjonalności z punktu widzenia analizy kosztów i korzyści. Zagadnienie to omówiono szczegółowo z przedstawicielami organów sądowych (sędziami i prokuratorami).

Prokuratorzy byli zdania, że na etapie postępowania przygotowawczego (na którym ENA wydawane jest z ich inicjatywy) nie mogą odmówić wypełnienia wniosku o wydanie ENA, powołując się na zasadę proporcjonalności (jeżeli spełnione zostały wymogi przewidziane przepisami prawa krajowego i decyzji ramowej). Obowiązkiem prokuratorów jest zastosowanie wszelkich dostępnych środków służących postawieniu danej osoby przed wymiarem sprawiedliwości. Jeżeli ENA może zostać wydany, należy go zastosować. Niektórzy prokuratorzy wskazali, że według nich proporcjonalność powinien weryfikować sąd okręgowy.

RESTREINT UE

Niemniej jednak sędziowie, z którymi zespół ekspertów spotkał się podczas wizyty w Polsce, stwierdzili, że nie mają prawa odmówić wydania ENA, jeżeli nakaz ten spełnia wszystkie warunki ustalone przepisami prawa (które nie przewidują dodatkowego wymogu proporcjonalności obok wymogu dotyczącego kar). Dotyczy to wszystkich etapów postępowania (przygotowawczego, sądowego i wykonawczego). Niektórzy sędziowie wskazali, że prokuratorzy mają możliwość na etapie postępowania przygotowawczego niewystąpienia z wnioskiem o wydanie ENA.

Udzielając odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu, właściwe organy sądowe wskazały jednak, że w kilku przypadkach odmówiono wydania ENA, tj. *„w odniesieniu do spraw, w których stopień społecznej szkodliwości czynów oceniano jako niewysoki, np. w sprawach przeciwko mieniu, gdy wartość szkody była niewielka, w sprawach o niealimentację, w sprawach o posiadanie niewielkich ilości narkotyków (1,5 grama marihuany w drugim przypadku 0,15 grama heroiny, w trzecim przypadku 0,33 grama marihuany, w czwartym przypadku 3 sztuki tabletek ecstasy), o prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu, gdy stopień nietrzeźwości prowadzącego nie był znaczny (np. 0,81 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu)”*. Ponadto podczas wizyty wspomniano, że w niektórych przypadkach to sędzia podejmuje decyzję o tym, że wydanie ENA nie jest konieczne i że właściwszym rozwiązaniem będzie po prostu poinformowanie danej osoby i zastosowanie procedury *in absentia*.

Kilku przedstawicieli organów – wśród nich prokuratorzy i sędziowie – podkreśliło, że jeżeli należy zatrzymać daną osobę w trakcie toczącego się postępowania karnego, powinno to mieć miejsce niezależnie od faktu, że osoba ta przekroczyła granicę. Po raz pierwszy wprowadzono europejski instrument umożliwiający takie działanie i w tym celu należy go stosować.

Zespół ekspertów podziela entuzjazm przedstawicieli polskich organów co do skuteczności ENA oraz co do rozwiązań, jakie można dzięki temu nakazowi stosować w trakcie toczącego się postępowania karnego, które w ramach procedur ekstradycyjnych zbyt często kończy się w sposób niezadowolający. Należy również przypomnieć, że w decyzji ramowej nie przewidziano żadnych podstaw odmowy ze względu na zasadę proporcjonalności. Odmowa wykonania ENA na tej podstawie, o ile spełnione są wymogi określone w decyzji ramowej, może stanowić naruszenie tej decyzji. Odmowa taka prowadziłaby do kwestionowania polityki prawnokarnej obowiązującej w innym państwie członkowskim i tym samym podważałaby sens stosowania całego systemu ENA opartego na wzajemnym uznawaniu i obopólnym zaufaniu.

RESTREINT UE

Zespół ekspertów ocenia jednak, że nie jest ani możliwe, ani realistyczne pomijanie wszystkich uwarunkowań o charakterze praktycznym. Prawdą jest, że zasadniczym celem powinno być takie samo traktowanie wszystkich osób, niezależnie od tego, gdzie się znajdują w obrębie UE (w Polsce czy poza jej terytorium). Taki cel został wytyczony i należy zawsze mieć go na uwadze, ale jednocześnie trzeba zaakceptować fakt, że nie można go w pełni osiągnąć w najbliższej przyszłości. Procedura stosowania ENA, chociaż prostsza i skuteczniejsza niż procedura ekstradycyjna, nadal wymaga podejmowania sporych wysiłków w państwie wykonania nakazu.

Innymi słowy, zespół ekspertów jest zdania, że co do zasady (i niezależnie od wymogów decyzji ramowej jako takiej) ENA powinien być wydawany bezzwłocznie po uznaniu, że dane przestępstwo (lub okoliczności sprawy, takie jak np. istnienie wcześniejszych wyroków skazujących) jest wystarczająco poważne, aby uzasadnić zatrzymanie danej osoby na szczeblu krajowym. Dodatkowo należy jednak wprowadzić weryfikację proporcjonalności praktycznych środków potrzebnych do wykonania ENA w odniesieniu do wagi przestępstwa.

Na szczeblu UE należy zwrócić uwagę na możliwość objęcia ramami prawnymi ENA weryfikacji proporcjonalności w rozumieniu opisanym powyżej. Weryfikacja ta byłaby przeprowadzana wyłącznie przez organ wydający nakaz, co powinno zostać wyraźnie stwierdzone.

7.3.1.3. Wymóg dotyczący wskazania, że dana osoba przebywa w jednym z państw członkowskich UE

Zgodnie z art. 607a k.p.k. ENA może zostać wydany wyłącznie w przypadku podejrzenia, że dana osoba przebywa na terytorium państwa członkowskiego UE. Podczas wizyty w Polsce stwierdzono, że istnieje obowiązek przedstawienia sądowi okręgowemu materiału dowodowego uzasadniającego to podejrzenie oraz że wymóg ten prowadzi czasami do odmowy wydania ENA.

Wydaje się, że wymóg ten w zbyt dużym stopniu zawęża możliwość wydawania ENA. Zważywszy że osoba przebywająca w Polsce może bez większych trudności przekroczyć wewnętrzną granicę UE, co stanie się jeszcze łatwiejsze po przystąpieniu Polski do strefy Schengen (na początku roku 2008), należy założyć, że dana osoba może w każdym momencie przebywać w innym państwie UE. Ponadto nawet jeżeli dana osoba przebywa w państwie, które nie należy do UE, przyjąć należy, że może ona przemieścić się z państwa trzeciego na terytorium UE.

Wskazane byłoby zatem znowelizowanie obowiązujących przepisów, tak żeby ENA mógł być wydawany w przypadku braku wiarygodnych informacji o tym, że dana osoba przebywa w Polsce.

RESTREINT UE

Zespół ekspertów wyraża zatem zadowolenie w związku z faktem, że projekt ustawy, który w momencie wizyty w Polsce został już przedłożony Sejmowi, zawiera taki przepis.

7.3.1.4. Wymóg dotyczący konieczności popełnienia przestępstwa w Polsce

Zgodnie z art. 607a k.p.k. ENA może zostać wydany jedynie wtedy, gdy przestępstwo zostało popełnione na terytorium Polski. Przepis ten wyłącza możliwość wydawania ENA w przypadkach, w których właściwość sądu wynika z innych przesłanek niż przesłanka terytorialności. Za przykład może posłużyć sytuacja, w której przestępstwo zostało popełnione poza terytorium Polski, ale albo było skierowane przeciwko obywatelowi polskiemu (jurysdykcja krajowa ze względu na obywatelstwo osoby poszkodowanej) albo zostało popełnione przez obywatela polskiego (jurysdykcja krajowa ze względu na obywatelstwo sprawcy).

Jeżeli przestępstwo nie zostało popełnione w Polsce, ale w państwie UE, w którym dana osoba przebywa, organ wykonujący nakaz będzie mógł odmówić wykonania ENA, powołując się na przesłankę terytorialności. Jednak przynajmniej w rozumieniu decyzji ramowej stanowi to jedynie fakultatywną podstawę odmowy, a organ wykonujący nakaz może równie dobrze zdecydować, że sprawę powinny prowadzić polskie organy sądowe ze względu na szczególne okoliczności (na przykład przestępstwo zostało popełnione przez obywatela polskiego przeciwko innemu obywatelowi polskiemu, przy czym obydwie osoby przebywają w danym państwie na wakacjach, a ich legalne miejsce zamieszkania znajduje się w Polsce).

Co więcej może się również zdarzyć, że ENA wydawany jest w odniesieniu do obywatela polskiego, który popełnił przestępstwo poza UE (np. seksualne wykorzystywanie dziecka w Tajlandii). W takim przypadku niemożność wydania ENA ze względu na fakt, że przestępstwo zostało popełnione poza terytorium Polski, może prowadzić do całkowitej bezkarności danej osoby, ponieważ dana sprawa może nie podlegać jurysdykcji danego państwa członkowskiego.

W związku z powyższym zespół ekspertów jest zdania, że należy znowelizować przepisy, tak aby wydanie ENA było możliwe w każdym przypadku, w którym jurysdykcja sądu wydającego nakaz obejmuje daną sprawę. Zespół ekspertów wyraża zatem zadowolenie w związku z faktem, że projekt ustawy, który w momencie ich wizyty w Polsce został już przedłożony Sejmowi, zawiera taką nowelizację.

RESTREINT UE

7.3.1.5. Weryfikacja obowiązujących procedur i powielanie się ewidencji

Jak wskazano powyżej, w Polsce istnieją trzy główne bazy danych dotyczące ENA:

- Krajowy System Informacyjny Policji, który zawiera bazę danych wszystkich osób poszukiwanych w Polsce, obejmującą również wszystkie osoby, w odniesieniu do których polskie sądy wydały ENA;
- ewidencja ENA prowadzona przez Ministerstwo Sprawiedliwości: zawiera ona odesłania do wszystkich ENA wydanych w postępowaniu sądowym i wykonawczym (sądy mają obowiązek przekazywać odpis wydanego ENA do Ministerstwa Sprawiedliwości);
- ewidencja ENA prowadzona przez Prokuratora Krajowego: zawiera ona odesłania do wszystkich ENA wydanych w postępowaniu przygotowawczym (prokuratorzy mają obowiązek przekazywać odpis wydanego ENA Prokuratorowi Krajowemu).

Nie istnieje żadna ogólna praktyka w zakresie sprawdzania informacji w wymienionych ewidencjach w momencie wydawania ENA. Wydaje się, że na szczeblu okręgowym kształtuje się praktyka sprawdzania, czy przeciwko danej osobie wydano już wcześniej inne nakazy. Ogranicza się ona jednak do nakazów wydanych na szczeblu okręgowym i wydaje się, że nie obejmuje ona we wszystkich przypadkach sprawdzenia, czy w stosunku do danej osoby nie toczy się postępowanie karne, którego wynikiem nie będzie wydanie ENA. W przypadku złożenia kilku wniosków sąd okręgowy może, ale nie musi, połączyć te wnioski w jeden ENA w odniesieniu do przestępstw objętych swoją jurysdykcją. Z prawnego punktu widzenia możliwe jest objęcie jednym ENA przestępstw podlegających jurysdykcji różnych sądów okręgowych. W praktyce jednak nie stosuje się tego, gdyż wiąże się to z poważnymi problemami praktycznymi, w przypadku gdy dana osoba zostanie faktycznie przekazana do Polski.

Opracowanie przejrzystych wytycznych lub zmiana przepisów pomogłyby zracjonalizować wspomniane procedury. Należy w sposób zdecydowany zachęcać sądy do stosowania wszelkich środków służących zadbanie o to, żeby ENA obejmował wszystkie przestępstwa, za popełnienie których dana osoba jest ścigana i które mogą stanowić podstawę wydania ENA. Jeżeli przestępstwo nie zostanie objęte ENA, trudno będzie zagwarantować, że dana osoba będzie ścigana za popełnienie tego przestępstwa po jej przekazaniu. Co więcej, fakt, że w praktyce ENA obejmuje tylko przestępstwa objęte jurysdykcją sądu okręgowego, spowoduje trudności przy korzystaniu z systemu SIS, ponieważ obecnie nie jest możliwe wprowadzanie do tego systemu więcej niż jednego ENA wydanego przez jedno państwo w odniesieniu do jednej osoby.

RESTREINT UE

Ponadto należy zwrócić uwagę na możliwość połączenia ewidencji prowadzonej przez Ministerstwo Sprawiedliwości z ewidencją prowadzoną przez Prokuratora Krajowego lub na utworzenie bezpośrednich odesłań między tymi ewidencjami. Wydaje się, że istniejący podział związany jest z podziałem kompetencji między sądy i prokuratorów, ale nie jest jasne, dlaczego podział ten stoi na przeszkodzie korzystaniu ze wspólnej bazy danych.

W odniesieniu do statystyk na temat procedur związanych z ENA zespół ekspertów musiał w głównej mierze korzystać z odpowiedzi, jakich Polska udzieliła, wypełniając kwestionariusz UE za rok 2005 (dok. 9005/5/06 COPEN 52 EJM 12 EUROJUST 21). Statystyki te zostały opracowane przez Prokuraturę Krajową. Pomimo ponawiania próśb przed wizytą i w jej trakcie, statystyki za rok 2006 przedstawiono znacznie później, dopiero po jej zakończeniu. Ponadto wskazano, że dane dotyczące na przykład podstaw odmowy wykonania ENA nie są dostępne. Dokładne statystyki na temat ENA stanowią niezbędne narzędzie służące zarówno poprawie rozwiązań stosowanych w Polsce, jak i pracom prowadzonym na szczeblu UE. Wydaje się zatem, że działania w tej dziedzinie wymagają usprawnień. A powielanie się ewidencji może tylko w większym stopniu komplikować sytuację.

7.3.1.6. Tłumaczenie ENA

Odpowiadając na pytania zamieszczone w kwestionariuszu, przedstawiciele polskich organów wskazali na problemy związane z terminowym tłumaczeniem ENA na języki akceptowane w państwach członkowskich wykonujących nakaz. Wymóg terminowego tłumaczenia doprowadził do zwolnienia poszczególnych osób w niektórych sprawach dotyczących Francji i Hiszpanii. Wymóg ten spowodował również trudności w przypadku konieczności dostarczenia tłumaczenia na język niderlandzki i grecki.

Przedstawiciele polskich organów wskazali, że rozwiązaniem tych problemów mogłyby być uzgodnienia zainteresowanych stron, „ewentualnie rozważenie możliwości dokonywania tłumaczenia przez organ państwa wykonania ENA”.

Zespół ekspertów wnioskuję, że pomysł dokonywania tłumaczenia przez organ wykonujący ENA związany jest z praktycznym rozwiązaniem stosowanym w Polsce, kiedy występuje ona jako państwo wykonania nakazu, zakładającym dotrzymanie 48-godzinnego terminu (patrz poniżej). Rozwiązanie to jednak wydaje się trudne do zastosowania we wszystkich państwach członkowskich, ponieważ stoi ono w sprzeczności z zasadą ustanowioną w decyzji ramowej. Niemniej jednak istnieją inne rozwiązania, którym należy się bliżej przyjrzeć na szczeblu unijnym i krajowym.

Po pierwsze, na uwagę zasługuje zaproponowany przez przedstawicieli polskich organów pomysł,

RESTREINT UE

zgodnie z którym takie praktyczne kwestie regulowane byłyby na mocy dwustronnych uzgodnień pomiędzy państwami członkowskimi. Po drugie, nadal należy prowadzić na szczeblu UE dyskusję prowadzącą w miarę możliwości do opracowania dokładniejszych wymogów w ramach przepisów o ENA, co pozwoli uniknąć sytuacji, w których terminy wyznaczane na przetłumaczenie ENA są zbyt krótkie. Poza tym zmianę w praktyce może przynieść rozpoczęcie stosowania systemu SIS.

7.3.1.7. Przekazanie osoby ściganej

Problemy pojawiają się na etapie przekazywania, w przypadku gdy ENA jest wykonywany w Wielkiej Brytanii. Przedstawiciele polskich organów stwierdzili, że strona brytyjska często wyznacza krótkie terminy przekazania, a przy tym terminy te mają charakter warunkowy z uwagi na możliwość zaskarżenia decyzji o przekazaniu. W konsekwencji Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji jest zmuszone podejmować działania organizacyjne związane z przekazaniem osób ściganych w sytuacji, gdy proponowany termin przekazania nie jest terminem pewnym. Ponadto wydaje się, że sądy brytyjskie często korzystają z uprawnienia do zwalniania osób, co do których orzekły już o przekazaniu do Polski, za kaucją z jednoczesnym zobowiązaniem ich do stawienia się w oznaczonym czasie i miejscu (port lotniczy) celem przejścia przez polskich funkcjonariuszy. Wiele spośród tych osób – jak można się spodziewać – nie stawia się i zachodzi konieczność ponownego ich poszukiwania.

Przedstawiciele polskich organów opisali jeszcze jeden problem, tym razem dotyczący sytuacji, kiedy to strona francuska wydała pozytywną decyzję o przekazaniu osoby ściganej, jako miejsce dostarczenia osoby wyznaczając Lyon. Z Lyonu do Polski nie było jednak bezpośredniego połączenia lotniczego, a zatem polscy funkcjonariusze musieli konwojować tę osobę z powrotem do Paryża, a następnie samolotem przewieźć ją do Polski. Polscy policjanci nie mogą jednak używać siły ani środków ochrony podczas konwojowania osób na terytorium objętym obcą jurysdykcją. Strona francuska nie chciała natomiast zapewnić konwojowania osoby do Paryża.

RESTREINT UE

7.3.2. Dobre praktyki

7.3.2.1. Decentralizacja i „usądowienie” procedur

Chociaż współpraca sądowa nadal odbywa się za pośrednictwem organu centralnego, zasadniczym dążeniem na szczeblu UE jest upowszechnianie bezpośrednich kontaktów między właściwymi miejscowo organami sądowymi, zarówno w przypadku wzajemnej pomocy prawnej (art. 53 konwencji z Schengen i art. 6 konwencji o wzajemnej pomocy prawnej z dnia 29 maja 2000 r.), jak i w przypadku wzajemnego uznawania (wprowadzonego w życie różnymi decyzjami ramowymi). Ponadto zasada wzajemnego uznawania bazuje na pełnym „usądowieniu” procedur sprowadzającym się do wyeliminowania wpływu władzy wykonawczej czy politycznej na decyzje podejmowane w poszczególnych sprawach.

Wydaje się, że Polska stanowi bardzo dobry przykład tego, w jaki sposób można wprowadzać w życie decentralizację i „usądowienie” procedur. Choć trzeba przyznać, że decentralizacja może mieć także wady, uczynienie z sądu okręgowego i prokuratorów okręgowych głównych podmiotów procedur pomaga uzyskiwać aktywne wsparcie ze strony organów sądowych w dążeniu do realizacji ogólnego celu, jakim jest utworzenie europejskiego obszaru sądowego.

Opcja stosowania procedur na szczeblu okręgowym wydaje się rozsądnym wyborem, gwarantującym decentralizację i jednocześnie pozwalającym uniknąć sytuacji, w których procedury związane z ENA przeprowadzane są przez organy sądowe niemające możliwości zdobycia wystarczającego doświadczenia praktycznego.

Wydaje się, że decentralizacji sprzyja również podejście Prokuratury Krajowej, która dobrowolnie ogranicza swoją rolę do funkcji kontrolnej, pozostawiając całą odpowiedzialność w rękach prokuratorów okręgowych. Co prawda decentralizacja może w niektórych przypadkach – o czym mowa w innych miejscach niniejszego sprawozdania – zwiększyć ryzyko podziału stosowanych procedur, ale zjawisku temu można zapobiec stosując właściwe mechanizmy koordynacji.

RESTREINT UE

Wydaje się, że zarówno „usądowienie” procedur, jak i decentralizacja są w pełni uwzględniane w praktyce sądów okręgowych. Wszyscy sędziowie, z którymi spotkano się podczas wizyty, podkreślali, że rutynowo zajmują się, z pomocą prokuratora, wnioskami o udzielenie dodatkowych informacji wysyłanymi przez organ wykonujący nakaz.

7.3.2.2. Stosunki dwustronne

Na podstawie własnych doświadczeń i problemów, jakie pojawiły się przy współpracy ze stroną brytyjską, w Prokuraturze Krajowej w Polsce wypracowano interesującą metodę służącą poprawie współpracy z poszczególnymi państwami członkowskimi.

- problemy w stosunkach dwustronnych z Wielką Brytanią

Znaczna część ENA wydawanych w Polsce musi być wykonywana w Wielkiej Brytanii, przy czym od samego początku stosowania ENA przez polskie organy pojawiały się istotne problemy.

Problemy te wynikały z mnożenia składanych przez stronę brytyjską wniosków o udzielenie dodatkowych informacji, a w niektórych przypadkach – nawet o ponowne wydanie ENA:

- Żądanie dodatkowych informacji dotyczyło najczęściej informacji o przepisach prawa polskiego dotyczących kwalifikacji prawnej czynów, okresów przedawnienia (i sposobu ich obliczania), gwarancji procesowych w odniesieniu do wyroków *in absentia*, a także przekazania osoby ściganej pod warunkiem jej zwrotnego przekazania do państwa członkowskiego wykonania nakazu.
- W jednym przypadku organy brytyjskie zażądały uwiarygodnienia źródła informacji dotyczącej prawdopodobnego miejsca pobytu osoby ściganej.
- W innym przypadku wniosek dotyczył dowodów potwierdzających fakt popełnienia przestępstwa przez osobę ściganą.
- Zdarzało się również, że żądano zapewnienia dodatkowych gwarancji, iż ENA został wydany w celu zatrzymania i przekazania osoby ściganej (zespół ekspertów w pełni zgadza się z polskimi organami co do faktu, że nie ulega wątpliwości, iż ENA wydany został właśnie w tym celu).
- W jednym z wniosków zażądano potwierdzenia, że danej osobie zostały przedstawione zarzuty albo że została ona oskarżona.

RESTREINT UE

Zespół ekspertów za szczególnie kontrowersyjny uznał znajdujący się poniżej wykaz (przedstawiony przez polskie organy) dodatkowych informacji, o jakich udzielenie wystąpiła strona brytyjska:

- wyjaśnienie ogólnej roli, jaką dany podmiot pełnił w organizacji przestępczej;
- wyjaśnienie roli poszczególnych członków tej organizacji;
- szczegóły dochodzenia w odniesieniu do danej osoby i jej współników;
- pełny opis przelotów oraz szlaków powietrznych i morskich wykorzystywanych przez kurierów;
- gdzie, kiedy i przez kogo zostały zakupione bilety na podróż;
- kiedy nastąpiło przejęcie narkotyków i kto go dokonał;
- szczegółowy opis zatrzymanych osób oraz ewentualnego przyznania się do winy;
- w odniesieniu do danej osoby: szczegółowe wyjaśnienie metody przemytu stosowanej w przypadku każdego przestępstwa oraz wyjaśnienie, w jaki sposób polskie organy zidentyfikowały szlaki przemytu;
- umieszczenie w treści nakazu wszystkich informacji uzyskanych od osoby zatrzymanej, informacji uzyskanych z podsłuchu telefonicznego i ze źródeł osobowych;
- wyjaśnienie, w jaki sposób organom udało się zidentyfikować wszystkie próby przemytu;
- dostarczenie szczegółowych informacji na temat tego, czy osoba przyznała się do winy lub czy została skazana po przeprowadzeniu postępowania sądowego;
- kiedy osoba opuściła terytorium Polski; kiedy organ dowiedział się, że osoba przebywa w Wielkiej Brytanii;
- czy podejrzany usiłował ukraść pieniądze pokrzywdzonego (na ulicy lub w budynku);
- o której godzinie i w jakich okolicznościach zostało popełnione przestępstwo;
- ile pieniędzy osoba usiłowała ukraść;
- w jaki sposób pokrzywdzonemu udało się uciec;
- czy pokrzywdzony zgłosił popełnienie przestępstwa organom;
- wyjaśnienie znaczenia „aktu oskarżenia” oraz wyjaśnienie, dlaczego odnosi się on do pana X, który przyznał się do winy;
- wyjaśnienie, jaki jest w polskim systemie prawnym status osoby, której przedstawiono zarzuty i osoby, której przedstawiono akt oskarżenia;
- czy osoba, o której wydanie wystąpiono, będzie miała po przekazaniu możliwość poddania się leczeniu kardiologicznemu i terapii psychologicznej; określenie, jaka jest dokładna odległość między budynkiem więzienia i najbliższym specjalistycznym punktem opieki zdrowotnej.

Należy przypomnieć, że ramy niniejszej wzajemnej oceny nie pozwalają zespołowi ekspertów na przeprowadzenie dyskusji z organami brytyjskimi. Bazując wyłącznie na informacjach przedstawionych przez stronę polską, zespół ekspertów zauważa, że większość wniosków o udzielenie dodatkowych informacji wymienionych powyżej wydaje się zdecydowanie wykraczać poza zakres informacji przewidzianych w decyzji ramowej; wydaje się również, że wnioski te stoją w sprzeczności z zasadą wzajemnego uznawania.

RESTREINT UE

- dyskusje ze stroną brytyjską

W celu rozwiązania najpoważniejszych trudności, na jakie napotykały sądy okręgowe i prokuratorzy okręgowi, zorganizowano spotkanie dwustronne między Prokuraturą Krajową i Agencją ds. Zwalczania Poważnej Przystępczości Zorganizowanej (Serious Organised Crime Agency – SOCA), jednym z organów centralnych w Wielkiej Brytanii. Do spotkania doszło w dniu 14 marca 2007 r. w siedzibie Eurojustu. W opinii Prokuratora Krajowego spotkanie okazało się bardzo owocne. Co prawda Prokuratorowi Krajowemu i agencji nie udało się osiągnąć porozumienia w kwestii ustalenia, o jakie informacje powinno występować państwo wykonania nakazu, ale spotkanie to pomogło lepiej zrozumieć Prokuratorowi Krajowemu, jakie są dokładnie wymogi agencji.

Po spotkaniu Prokurator Krajowy przesłał do wszystkich prokuratorów okręgowych i sądów okręgowych pismo, w którym opisano wyniki spotkania oraz zawarto wskazówki, w jaki sposób wypełniać formularz ENA, aby zwiększyć szanse na rzeczywiste wykonanie ENA w Wielkiej Brytanii.

Z dyskusji przeprowadzonych podczas wizyty wynika, że wszystkie polskie organy sądowe zaangażowane w przedmiotowe procedury (Prokurator Krajowy, prokuratorzy okręgowi i sądy okręgowe) zgadzają się co do tego, że z jednej strony wskazówki opracowane w wyniku spotkania ze stroną brytyjską w poszczególnych sprawach znacznie ułatwiły już stosowanie procedur, z drugiej natomiast – że poważne problemy nadal pozostają nierozwiązane.

- stosowanie tej samej metody w stosunkach z innymi państwami

Prokurator Krajowy podkreślił, że zamierza zaproponować podobne spotkania stronie francuskiej, niderlandzkiej i irlandzkiej.

Zespół ekspertów jest zdania, że należy zachęcać organy krajowe do organizowania takich dwustronnych spotkań; za bardzo interesujące uznał również rozwiązanie polegające na organizowaniu takich spotkań w siedzibie Eurojustu. Eurojust stanowi neutralne miejsce, oferujące stosowne środki i udogodnienia i umożliwiające zainteresowanym krajom – członkom Eurojustu pełne zaangażowanie oraz gromadzenie ich wiedzy i doświadczeń na forum tej organizacji.

RESTREINT UE

Popierając sam pomysł, eksperci wyrażają niepokój w związku z faktem, że w przypadku współpracy ze stroną brytyjską i z innymi państwami członkowskimi polskie organy sądowe stosują w sposób ogólny szczególne wymogi, które mogą nie być całkowicie zgodne z decyzją ramową. Chociaż na omówienie tej kwestii zabrakło czasu, eksperci obawiają się, że w przypadkach gdy miejsce pobytu danej osoby nie jest znane, polskie organy sądowe będą systematycznie uwzględniać te wymogi, jeżeli osoba ta miałaby przebywać na terytorium Wielkiej Brytanii. Eksperci w pełni rozumieją, że podstawowym celem organu wydającego nakaz jest zagwarantowanie przekazania osoby, nawet jeżeli do osiągnięcia tego celu konieczne jest spełnienie wymogów niezgodnych z decyzją ramową. Eksperci chcieliby zatem zwrócić uwagę organów krajowych na inne sposoby znalezienia lepszych rozwiązań w dłuższej perspektywie. Rozwiązania takie mogłyby obejmować pomoc Kolegium Eurojustu lub, w najpoważniejszych sprawach, wniosek o przeprowadzenie dyskusji na szczeblu Rady UE. Należy również przypomnieć, że art. 17 ust. 7 decyzji ramowej w sprawie ENA przewiduje że: „państwo członkowskie, które doświadcza kolejnych opóźnień ze strony drugiego państwa członkowskiego w wykonaniu europejskiego nakazu aresztowania, powiadamia o tym Radę w celu dokonania oceny wdrożenia niniejszej decyzji ramowej na szczeblu państwa członkowskiego”.

7.4 WNIOSKI W ODNIESIENIU DO DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ POLSKĘ JAKO PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE WYKONANIA NAKAZU

7.4.1. ZAGADNIENIA

7.4.1.1. Organ właściwy do otrzymania ENA

Polska poinformowała, że organem właściwym do otrzymania ENA jest właściwy miejscowo prokurator okręgowy. Jednak zgodnie z europejskim atlasem sądowym organ wydający ENA może go przesłać zarówno do prokuratora okręgowego, jak i do sądu okręgowego. Jako że to od prokuratora okręgowego zależy zastosowanie pierwszych środków związanych z wykonaniem ENA, przekazywanie ENA do sądu okręgowego może spowodować tylko zbędne opóźnienie. Polska powinna zatem przedsięwziąć działania konieczne do poprawienia danych w europejskim atlasie sądowym.

RESTREINT UE

7.4.1.2. Otrzymywanie ENA w formie elektronicznej

Przedstawiciele polskich organów zaznaczyli, że europejski nakaz aresztowania wysłany w formie elektronicznej nie może zostać uznany za oryginał.

Zespół ekspertów uważa, że należy w jak największym stopniu upowszechnić stosowanie formy elektronicznej, zwłaszcza w kontekście przyspieszania procedur i obowiązywania krótkich terminów. Art. 10 ust. 4 decyzji ramowej w sprawie ENA przewiduje, że „wydający nakaz organ sądowy może przesłać europejski nakaz aresztowania przez dowolne bezpieczne środki zapewniające zachowanie zapisu pisemnego w sposób pozwalający wykonującemu nakaz państwu członkowskiemu na stwierdzenie jego autentyczności”. Przepis ten obejmuje możliwość przekazywania ENA za pośrednictwem sieci elektronicznej, przy czym nie jest to rozwiązanie obowiązkowe.

Właściwym krokiem byłoby zatem rozpoczęcie w Polsce prac w celu umożliwienia przyjmowania oryginałów ENA w formie elektronicznej. Kwestia ta zostanie jednak rozwiązana wraz z rozpoczęciem stosowania systemu SIS II.

Zespół ekspertów jest również zdania, że UE powinna zintensyfikować działania na rzecz znalezienia adekwatnych rozwiązań kwestii formatu i środków komunikacji elektronicznej, które byłyby używane przez organy sądowe do przesyłania nakazów, zaświadczeń i wniosków o udzielenie pomocy prawnej w kontekście wzajemnego uznawania i wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych. Art. 10 ust. 2 decyzji ramowej przewiduje, że przekazanie ENA może nastąpić poprzez bezpieczny telekomunikacyjny system europejskiej sieci sądowej. Pomimo upływu pięciu lat od przyjęcia decyzji ramowej system ten nie jest gotowy i w najbliższej przyszłości nie zacznie jeszcze działać. Utworzenie tego systemu powinno stać się jednym z priorytetów UE, ponieważ umożliwiłby on organom sądowym stosowanie praktycznych rozwiązań.

7.4.1.3. Prokuratorzy dostępni przez siedem dni w tygodniu

ENA przekazywany jest do Polski za pośrednictwem Interpolu, Prokuratora Krajowego lub otrzymuje go bezpośrednio właściwy miejscowo prokurator okręgowy. Ze względu na wspomniane powyżej krótkie terminy, jak i na konieczność zatrzymania osoby w odpowiednim czasie, ważne jest bezzwłoczne przekazanie ENA właściwemu miejscowo prokuratorowi okręgowemu, który bezzwłocznie może podjąć decyzję o zatrzymaniu osoby i zastosowaniu innych koniecznych środków.

RESTREINT UE

Prokurator Krajowy wymaga, aby prokuratorzy Biura Obrotu Prawnego z Zagranicą byli dostępni przez siedem dni w tygodniu; umożliwiłoby to dalsze przekazanie ENA otrzymanego przez Prokuratora Krajowego. Jak wskazano wcześniej, przekazanie ENA Prokuratorowi Krajowemu nie zdarza się często, ale mimo to należy przypomnieć, że w oświadczeniu Polski skierowanym do Sekretariatu Generalnego mowa jest o wskazaniu Prokuratora Krajowego jako ewentualnego organu pośredniczącego przy przekazywaniu ENA oraz że Prokurator Krajowy wymieniony jest w europejskim atlasie sądowym.

Konieczne jest również, aby na szczeblu okręgowym dostępni byli przez siedem dni w tygodniu prokuratorzy z odpowiednim doświadczeniem w zakresie procedur związanych z ENA.

7.4.1.4. Biuro Sirene oraz system SIS

Jak zauważono powyżej, w momencie przeprowadzania wizyty biuro Sirene już działało, ale nadal trwały prace nad przepisami wdrażającymi SIS. Ponadto dyskusje między policją a Ministerstwem Sprawiedliwości na temat pewnych kluczowych kwestii dotyczących ENA znajdowały się nadal na początkowym etapie. Wskazano, że rozważane są rozwiązania, które zagwarantują, że biuro Sirene uzyska stosowną pomoc w zakresie kwestii związanych z ENA oraz w zakresie innych wpisów związanych z postępowaniem sądowym.

Zespół ekspertów zwraca szczególną uwagę polskich organów na kwestię umieszczania znaczników. W SIS na wniosek biura Sirene może zostać dodany znacznik w celu wskazania, że działanie przewidziane na podstawie danego wpisu nie zostanie podjęte na terytorium danego państwa członkowskiego. Takie rozwiązanie można zastosować wtedy, gdy wykonanie wpisu naruszyłoby zobowiązania międzynarodowe lub podstawowe interesy narodowe tego państwa.

W odniesieniu do ENA, art. 25 decyzji w sprawie SIS II (ostatecznie zredagowanej, ale jeszcze nie przyjętej, zob. dok. 14914/06) przewiduje, że:

1. Jeżeli zastosowanie ma decyzja ramowa 2002/584/WSiSW, znacznik zapobiegający aresztowaniu jest umieszczany przy wpisie mającym doprowadzić do aresztowania i wydania osoby wyłącznie w przypadku, gdy odmowa organu sądowego właściwego według prawa krajowego w sprawach wykonania europejskiego nakazu aresztowania opiera się na podstawie odmowy wykonania oraz gdy zażądano umieszczenia znacznika.

RESTREINT UE

2. O umieszczenie znacznika przy wpisie mającym doprowadzić do aresztowania osoby w celu jej wydania może wystąpić właściwy według prawa krajowy organ sądowy na podstawie ogólnej instrukcji lub w konkretnej sprawie, jeżeli jest oczywiste, że *konieczna będzie odmowa wykonania europejskiego nakazu aresztowania*.

Ustęp 1 odnosi się do sytuacji, w której znacznik umieszczany jest po podjęciu przez właściwy organ sądowy decyzji o odmowie wykonania ENA. Tylko właściwy organ sądowy może postanowić, że umieszczenie znacznika jest konieczne. Wprowadzenie takiego przepisu do przepisów dotyczących ENA mogłoby być dobrym rozwiązaniem.

Ustęp 2 artykułu 25 decyzji w sprawie SIS odnosi się do sytuacji, w której znacznik umieszczany jest *a priori*, tj. w momencie wprowadzania wpisu do systemu SIS. Na przykład, ze względu na to, że w Polsce odpowiedzialności karnej podlegają osoby, które ukończyły 17 rok życia, można by postanowić o umieszczeniu znacznika przy wszystkich ENA dotyczących osób, które w chwili popełniania czynu zabronionego nie ukończyły 17 lat.

Ponieważ umieszczenie znacznika może *de facto* prowadzić do niewykonania ENA (gdyż nie dochodzi do zatrzymania osoby), art. 25 wyraźnie przewiduje konieczność interwencji organu sądowego.

Zespół ekspertów otrzymał informację, że do rozwiązywania kwestii tego rodzaju został wyznaczony Prokurator Krajowy. Jednym ze sposobów byłoby utworzenie przy Prokuraturze Krajowej punktu ds. kontaktów z biurem Sirene lub oddelegowanie na stałe członka Prokuratury Krajowej do biura Sirene. Rozwiązania takie spotkałyby się z aprobatą zespołu ekspertów, który zwraca się do Prokuratora Krajowego o przeanalizowanie kwestii umieszczania znaczników.

7.4.1.5. Prawo do obrońcy

Jak wskazano powyżej, dana osoba może zostać zatrzymana na nie więcej niż 72 godziny (48 godzin dla prokuratora okręgowego na wypełnienie wniosku, który zostanie przedstawiony sądowi, i 24 godziny dla sądu na przeprowadzenie pierwszej rozprawy). Osoba ta musi zostać przesłuchana przez prokuratora w ciągu pierwszych 48 godzin, ale stawi się przed sędzią dopiero na pierwszej rozprawie sądu okręgowego, podczas której należy podjąć decyzję o tymczasowym aresztowaniu.

RESTREINT UE

Dana osoba jest bezzwłocznie informowana o prawie do korzystania z pomocy obrońcy. Wydaje się, że standardową praktyką jest umożliwienie tej osobie kontaktu z obrońcą w ciągu pierwszych 72 godzin oraz podczas przesłuchania przez prokuratora. Prokurator nie jest jednak zobowiązany z mocy prawa do wyrażenia zgody na kontakt z adwokatem na etapie postępowania przygotowawczego; prokurator może również odmówić zgody na obecność obrońcy podczas przesłuchania tej osoby, przy czym podczas wizyty podkreślono, że takie sytuacje zdarzają się sporadycznie.

Zespół ekspertów jest zaniepokojony faktem, że chociaż nie jest to standardowa praktyka, to może się zdarzyć, iż osoba zostaje zatrzymana na 72 godziny bez możliwości skontaktowania się z obrońcą. Przepisy k.p.k. w sprawie ENA nie zawierają norm w tym zakresie; domniemuje się, że ograniczenia prawa kontaktu z obrońcą w przypadku zatrzymania wynikają z zasad ogólnych. Zespół ekspertów nie jest upoważniony do analizowania, jak polskie przepisy ujmują ogólną kwestię prawa do obrońcy. Niemniej jednak w odniesieniu do procedur związanych ENA trudno znaleźć argumenty uzasadniające takie ograniczenie. Zespół ekspertów miał trudności ze zrozumieniem, w jakich sytuacjach lepszym rozwiązaniem byłoby ograniczanie dostępu do obrońcy na wczesnych etapach postępowania, a zwłaszcza przed przesłuchaniem przez prokuratora i podczas tego przesłuchania.

Ponadto wskazano, że jeżeli dana osoba nie chce lub nie może skontaktować się z wybranym przez siebie obrońcą, zostaje jej przedstawiony wykaz obrońców z urzędu (sporządzony przez adwokaturę). Stowarzyszenie adwokatów stwierdziło jednak, że nie przygotowano żadnego wykazu, który miałby być przedstawiany osobie zatrzymanej. Zdaniem zespołu ekspertów sprzeczność tę należy wyjaśnić.

W każdym razie wykaz ten nie zawiera żadnych informacji o specjalizacjach osób w nim umieszczonych. Zespół ekspertów zdaje sobie sprawę z trudności, jakie wiążą się z określeniem dziedzin specjalizacji. Niemniej jednak ze względu na to, że właściwość każdego sądu okręgowego obejmuje relatywnie duże terytorium i znaczną część populacji, osoba zatrzymana powinna mieć możliwość wyboru obrońcy, który ma ugruntowane doświadczenie przynajmniej w zakresie postępowania karnego.

RESTREINT UE

7.4.1.6. Termin 48 godzin na przedstawienie oryginału ENA wraz z tłumaczeniem

Co do zasady, składając do sądu wnioski w ciągu 48 godzin od zatrzymania danej osoby, prokurator musi również przekazać oryginał ENA wraz z tłumaczeniem urzędowym na język polski dokonany przez państwo wydania nakazu. Oryginał ENA wraz z tłumaczeniem są potrzebne, aby sąd, który zbierze się w ciągu 24 godzin, mógł zdecydować o tymczasowym aresztowaniu oraz rozpocząć badanie sprawy w celu podjęcia decyzji o wykonaniu ENA.

Decyzja ramowa w sprawie ENA nie określa terminu przekazania oryginału ENA wraz z tłumaczeniem. Można wnioskować, że ustalenie takich terminów należy do kompetencji danego państwa członkowskiego w przypadkach, w których wykonanie ENA ma nastąpić na jego terytorium. Terminy te nie mogą jednak być sprzeczne z celem decyzji ramowej zakładającym ułatwienie i uproszczenie procedury przekazywania osób.

Termin 48 godzin wymagany w Polsce często okazuje się zbyt krótki, zwłaszcza w przypadkach, gdy osoba została zatrzymana na podstawie czerwonego listu gończego Interpolu oraz gdy państwo wydania nakazu nie poinformowało z wyprzedzeniem, że osoba może przebywać w Polsce. W wypełnionym przez Polskę kwestionariuszu, jak również podczas wizyty wielokrotnie podkreślano, że w przypadkach gdy Polska działała jako państwo wydania nakazu, przyczyną poważnych trudności były krótkie terminy określone przez inne państwa członkowskie w połączeniu z wymogami w zakresie tłumaczeń. Można zatem łatwo wnioskować, że termin 48 godzin ustalony przez Polskę jako państwo wykonania nakazu spowoduje podobne problemy w państwach wydania nakazu.

Wydaje się, że opinię tę podziela wielu przedstawicieli polskich organów sądowych, co wyjaśnia elastyczność stosowanej praktyki stwierdzoną podczas wizyty.

Niektórzy przedstawiciele organów sądowych, prokuratorzy i sędziowie, podkreślili, że zdarza się, iż decyzja sądu o tymczasowym aresztowaniu zostaje oddzielona od procedury wykonania ENA. Decyzja o tymczasowym aresztowaniu, ze względu na wpływ, jaki ma na daną osobę, musi być wydana na bardzo wczesnym etapie postępowania. Jednak do podjęcia tej decyzji nie jest wymagane ani przedstawienie oryginalnej wersji ENA (wystarczy odpis), ani dostarczenie tłumaczenia urzędowego (wystarczy tłumaczenie robocze na język polski, a może nawet na inny język zrozumiały dla sądu).

RESTREINT UE

Jeżeli oryginał ENA lub tłumaczenie urzędowe na język polski nie są w danym momencie dostępne, sąd może postanowić o odroczeniu części rozprawy dotyczącej decyzji o wykonaniu przekazania. W takim przypadku sąd ustala datę nowej rozprawy i informuje organ wydający nakaz o tej dacie.

Zespół ekspertów wyraża zadowolenie w związku ze stosowaniem takiego elastycznego podejścia. Niemniej jednak opisana praktyka może w znacznym stopniu różnić się między poszczególnymi sądami okręgowymi, jako że nie regulują jej żadne ustawy, rozporządzenia ani wytyczne. Ponadto wydaje się, że nie ma jasnych kryteriów określających, kiedy opisana procedura może być stosowana.

Wydaje się zatem, że konieczna jest nowelizacja obowiązujących przepisów. Jednym z rozwiązań mogłoby być wprowadzenie zasady, zgodnie z którą sąd okręgowy musiałby podjąć decyzję o tymczasowym aresztowaniu w ciągu 24 godzin od złożenia wniosku przez prokuratora, a ponadto decyzję tę mógłby podjąć na podstawie odpisu ENA. Jeżeli chodzi o wykonanie ENA, sąd okręgowy podejmowałby decyzję na podstawie oryginału ENA wraz z tłumaczeniem urzędowym, jak tylko dokumenty te będą dostępne i w określonym terminie (na przykład 10 dni), który sąd mógłby w szczególnych sytuacjach przedłużyć.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę prokuratorów okręgowych na poruszony problem i na ewentualne rozwiązania praktyczne. W odniesieniu do poszczególnych spraw prokuratorzy okręgowi powinni zwracać się do sądów o przyjęcie elastycznego podejścia.

Ponadto należy rozważyć możliwość przyjmowania ENA w językach innych niż język polski, a przynajmniej, jeśli to możliwe, w języku angielskim (zob. art. 8 ust. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA). Ułatwiłoby to znacznie współpracę, zważywszy że w całej Europie łatwo znaleźć tłumaczy przysięgłych języka angielskiego, a ponadto przyjmowanie ENA w tym języku jest już akceptowane w wielu innych państwach członkowskich UE. Dodatkowym rozwiązaniem mogłoby być uregulowanie kwestii związanych z językami w uzgodnieniach dwustronnych. W opinii zespołu ekspertów jest jednak możliwe, że uzgodnienia te mogą wpłynąć na kwestie zasadnicze ze względu na fakt, że mogą wprowadzać swego rodzaju wzajemność.

RESTREINT UE

Eksperti z zadowoleniem przyjęliby wprowadzenie do decyzji ramowej w sprawie ENA zmiany, zgodnie z którą wszystkie państwa członkowskie byłyby zobowiązane akceptować ENA w języku angielskim, ale jednocześnie zdają sobie sprawę, że może być to trudne do osiągnięcia. Gdyby Polska mogła już w tej chwili zaprezentować taką elastyczność, zostałoby to z pewnością odczytane przez pozostałe państwa członkowskie jako znaczący krok w kierunku wypracowania bardziej praktycznego podejścia do problemu języków używanych we współpracy sądowej.

7.4.1.7. Wymogi w przypadku wyrażenia zgody na przekazanie

Nie można wydać decyzji o wykonaniu ENA, nawet w przypadku wyrażenia przez daną osobę zgody na przekazanie, jeżeli nie przedstawiono oryginału ENA wraz z tłumaczeniem urzędowym.

Należy zastanowić się, czy oryginał ENA jest rzeczywiście niezbędny w przypadku, w którym dana osoba zgadza się na przekazanie. Zdaniem ekspertów zastosowanie w takim przypadku uproszczonego systemu przyczyniłoby się do przyspieszenia całej procedury. Zespół ekspertów dostrzega jednak problemy, jakie mogą pojawić się przy stosowaniu procedury, jeżeli podstawą przekazania nie jest oryginał ENA; mogłoby to spowodować trudności podczas postępowania w państwie wydania: dana osoba mogłaby na przykład zakwestionować swoją zgodę na przekazanie na podstawie wszystkich lub takich samych faktów, jak fakty opisane w oryginale ENA. Zespół ekspertów uważa, że kwestię tę należy przedyskutować na szczeblu UE.

7.4.1.8. Wymóg podwójnej karalności

Jak zauważono powyżej, dzięki nowelizacji Konstytucji i przepisów dotyczących ENA wprowadzono zasadę pełnej podwójnej karalności w odniesieniu do obywateli polskich. Niniejsza część sprawozdania dotyczy wyłącznie przekazywania cudzoziemców.

Art. 2 ust. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA został wdrożony na mocy art. 607w k.p.k., który przewiduje, iż: *„Okoliczność, że czyn nie jest przestępstwem według prawa polskiego, nie stanowi przeszkody do wykonania nakazu europejskiego, jeżeli dotyczy on czynu zagrożonego w państwie jego wydania karą co najmniej 3 lat pozbawienia wolności albo czynu, za który może być orzeczony co najmniej w tym samym wymiarze inny środek polegający na pozbawieniu wolności, będącego przestępstwem: [wykaz przestępstw]”*.

RESTREINT UE

Zdaniem przedstawicieli organów, z którymi spotkano się podczas wizyty, wymóg podwójnej karalności i jego częściowe zniesienie nigdy nie skutkowało poważnymi problemami i do tej pory nie stały się ani razu podstawą odmowy wykonania ENA. Niezależnie od tej pozytywnej sytuacji zespół ekspertów chciałby mimo wszystko zwrócić uwagę na ewentualne problemy.

Podczas wizyty zespół ekspertów zwrócił się do kilku sędziów z pytaniem, czy i w jaki sposób oceniają oni – w przypadkach gdy organ wydający zaznaczył jedną z rubryk dotyczących wykazu przestępstw – czy dane przestępstwo rzeczywiście odpowiada przestępstwu zamieszczonemu w wykazie. Sędziowie odpowiedzieli, że muszą sprawdzać ten wykaz. Kiedy padło pytanie, jak w takim przypadku interpretują kwalifikację prawną czynu wymienionego w wykazie, niektórzy z nich odpowiedzieli, że punktem odniesienia będzie dla nich znaczenie wynikające z przepisów krajowych. Zespół ekspertów uważa, że opisane postępowanie stanowi formę weryfikacji podwójnej karalności.

Mogą się do tego przyczynić dwa elementy.

Pierwszym elementem może być trudność, związana z zakresem zmian wprowadzonych przez ENA do tradycyjnych sposobów współpracy sądowej, z wyciągnięciem wszystkich wniosków wynikających z częściowego zniesienia wymogu podwójnej karalności. W decyzji ramowej wyraźnie postanowiono, że przestępstwa wymienione w wykazie nie podlegają weryfikacji podwójnej karalności. Jedynym sposobem rzeczywistego wdrożenia tego przepisu jest ograniczenie weryfikacji dokonywanej przez organ wykonujący nakaz do sprawdzenia, czy organ wydający nakaz zaznaczył w formularzu ENA jedną z rubryk dotyczącą przestępstwa. W sposób marginalny należy sprawdzić tylko, czy istnieje związek między okolicznościami przestępstwa a rodzajem przestępstwa zaznaczonym przez organ wydający nakaz. Taka weryfikacja powinna mieć na celu jedynie wykrycie oczywistych błędów rzeczowych, sprzeczności lub oczywistego nadużycia wykazu ze strony organu wydającego nakaz. W przypadku, w którym organ wykonujący nakaz zamierza rozszerzyć tę weryfikację, musi on ustalić, jak rozumiana jest kwalifikacja prawna przestępstwa zaznaczonego przez organ wydający, co prowadzi do konieczności odwołania się do przepisów krajowych i porównania ich z okolicznościami danej sprawy, czyli do podjęcia działania, które miało zostać wyeliminowane zgodnie z celem art. 2 ust. 2 decyzji ramowej.

RESTREINT UE

Drugi element to fakt, że w art. 607w nie używa się tych samych sformułowań co w art. 2 ust. 2 decyzji ramowej. Art. 2 ust. 2 decyzji ramowej przewiduje, że przestępstwa wymienione w wykazie powinny stanowić podstawę przekazania „*bez weryfikacji pod kątem podwójnej odpowiedzialności karnej*”. Art. 607w przewiduje, iż „*Okoliczność, że czyn nie jest przestępstwem według prawa polskiego, nie stanowi przeszkody do wykonania nakazu europejskiego, jeżeli dotyczy on czynu (...) będącego przestępstwem [wymienionym w wykazie]*”. Art. 607w można zatem interpretować jako wprowadzający wymóg weryfikacji przez sędziego, że dane przestępstwo jest przestępstwem zaznaczonym przez organ wykonujący.

Uzasadnieniem tego zdaje się również fakt, że wykaz zamieszczony w art. 607w nie odpowiada w pełni wykazowi w art. 2 ust. 2 decyzji ramowej. Wydaje się, że w odniesieniu do niektórych przestępstw ustawodawca starał się użyć sformułowań, które byłyby w większym stopniu zrozumiałe dla polskiego sędziego. Na przykład, przestępstwo określone w decyzji ramowej jako „*przestępczość komputerowa*”, w art. 607w określono jako „*[przestępstwo] przeciwko ochronie danych gromadzonych, przechowywanych, przetwarzanych lub przekazywanych w systemie informatycznym*”. Tym samym ustawodawca mógł również ograniczyć – dla państw wydania nakazu – zakres niektórych przestępstw wymienionych w wykazie w art. 2 ust. 2 decyzji ramowej. O ile informowanie organów wydających o tym, jak powinny one rozumieć przestępstwa wymienione w formularzu ENA (w odniesieniu do praktyki w Polsce – zob. pkt 3.3), jest zrozumiałe, a nawet zalecane, o tyle nie jest dopuszczalne zmienianie tego wykazu w przypadku, w którym dane państwo jest państwem wykonania nakazu.

7.4.1.9. Przestępstwa dodatkowe

Jak zauważono powyżej, uważa się, że nie ma możliwości wykonania w Polsce ENA w odniesieniu do przestępstw dodatkowych (= przestępstw, które nie spełniają wymogów określonych w art. 2 ust. 1 decyzji ramowej, ale które odnoszą się do „głównego” przestępstwa umożliwiającego wydanie ENA). Należy przypomnieć, że art. 2 ust. 2 konwencji o ekstradycji z 1957 roku wyraźnie przewiduje, że państwo wezwane może zgodzić się na ekstradycję z powodu takich przestępstw.

Decyzja ramowa w sprawie ENA nie zawiera podobnych przepisów i w związku z tym, wnioskując a fortiori, nie można przyjąć, że ustanawia ona obowiązek wykonywania ENA w części dotyczącej tych przestępstw.

RESTREINT UE

Najwyraźniej nic nie stoi jednak na przeszkodzie, żeby państwa członkowskie wykroczyły poza wymogi decyzji ramowej. Zważywszy że trudno znaleźć uzasadnienie wyłączenia przestępstw dodatkowych, dobrym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie do polskich przepisów dotyczących ENA przynajmniej wyraźnej możliwości, a jeżeli jest to dopuszczalne – obowiązku wyrażania zgody na wykonanie ENA w odniesieniu do przestępstw dodatkowych, jeżeli główne przestępstwo spełnia wymogi wynikające z obowiązujących przepisów.

Należy zmienić decyzję ramową w celu zagwarantowania jej jednakowego stosowania we wszystkich państwach członkowskich.

7.4.1.10. Termin 60 dni na podjęcie decyzji o wykonaniu ENA

Art. 607m k.p.k. przewiduje:

- § 1. Postanowienie w przedmiocie przekazania sąd wydaje w terminie 60 dni od dnia zatrzymania osoby ściganej. Jeżeli osoba ścigana złożyła oświadczenie, o którym mowa w art. 607l § 2, termin ten wynosi 10 dni i biegnie od dnia złożenia oświadczenia.*
- § 2. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, gdy terminy określone w §1 nie mogą być dotrzymane, postanowienie w przedmiocie przekazania można wydać w terminie kolejnych 30 dni od dnia upływu tych terminów. O opóźnieniu należy powiadomić organ sądowy, który wydał nakaz europejski, podając przyczynę opóźnienia.*

Niektórzy przedstawiciele organów sądowych byli zdania, że 60–dniowy termin przewidziany w §1 dotyczy tylko postanowień wydawanych przez sąd okręgowy (sąd pierwszej instancji). Gdyby zamierzeniem ustawodawcy było objęcie tym terminem całej procedury, użyłby on słów „prawomocne postanowienie”, tak jak to zrobił w art. 607n. Inni przedstawiciele organów wskazali natomiast, że 60–dniowy termin powinien być rozumiany jako mający zastosowanie do prawomocnych postanowień, czyli również do postanowień sądu apelacyjnego w przypadku odwołania.

Spór dotyczy rozumienia art. 607m k.p.k. Nie podważano twierdzenia, że 60–dniowy termin przewidziany w decyzji ramowej dotyczy prawomocnych postanowień. Wspomniano również, że zważywszy na ograniczenie zadań organu wykonującego w nowym systemie ENA, termin przewidziany na przeprowadzenie całej procedury jest rozsądny, a ponadto w przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności przewidziano przedłużenie terminu o dodatkowe 30 dni. Zdaniem niektórych sędziów postępowanie odwoławcze zalicza się do takich wyjątkowych okoliczności.

RESTREINT UE

A zatem stosownym rozwiązaniem, które nie powinno powodować żadnych trudności, jest nowelizacja przepisów i użycie w art. 607m § 1 słów „prawomocne postanowienie”. Należałoby również wyraźnie określić maksymalny termin wydawania postanowień w pierwszej instancji i w postępowaniu odwoławczym.

Jednocześnie należy przypomnieć, że obowiązkiem krajowych organów sądowych jest taka wykładnia przepisów prawa krajowego, która zapewnia zgodność z przepisami UE (ETS, sprawa Pupino), w tym również w odniesieniu do spraw objętych tytułem VI Traktatu o UE. Obowiązek ten nie może zmuszać organu krajowego do dokonywania wykładni przepisów *contra legem*. W omawianym przypadku nie powinno to jednak powodować trudności, zważywszy że art. 607m w obecnym brzmieniu nie jest do końca jasny, czego dowodem są rozbieżności w jego interpretacji.

7.4.1.11. Powiadamianie Eurojustu

Art. 17 ust. 7 decyzji ramowej w sprawie ENA przewiduje: „W przypadku, gdy w wyjątkowych okolicznościach któreś z państw członkowskich nie jest w stanie dotrzymać terminów przewidzianych w niniejszym artykule, powiadamia ono o tym fakcie Eurojust, podając przyczyny zwłoki”.

Wydaje się, że wymóg ten jest powszechnie znany, ale pojawiają się wątpliwości co do sposobu jego spełnienia. Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Sprawiedliwości prokurator (w postępowaniu przygotowawczym) lub sąd okręgowy (w postępowaniu sądowym lub wykonawczym) musi powiadomić Prokuratora Krajowego (w postępowaniu przygotowawczym) lub Ministerstwo Sprawiedliwości (w postępowaniu sądowym i wykonawczym)¹. Okazało się jednak, że wielu spośród sędziów nie wiedziało o istnieniu takich wytycznych. Ponadto zespół ekspertów słyszał różne opinie na temat tego, kto powinien powiadamiać Eurojust. Należy zatem wyjaśnić tę kwestię, na przykład podczas szkoleń.

Zespół ekspertów chciałby ponadto zwrócić uwagę na fakt, że Eurojust powinien być powiadamiany o każdym przekroczeniu terminu, niezależnie od jego przyczyn i od długości opóźnienia.

¹ Zob. § 238 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 kwietnia 1992 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz § 329 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (z późniejszymi zmianami), w którym w rozdziale 4 wyszczególnione zostały skierowane do sądu niektóre wytyczne w sprawie procedur związanych z ENA.

RESTREINT UE

7.4.1.12. Rzeczywiste przekazanie osoby

W momencie fizycznego przekazywania danej osoby na granicy dowodzący oficer policji reprezentujący stronę polską, korzystając ze wzoru formularza opracowanego przez Prokuratora Krajowego, przekazuje niektóre podstawowe informacje (tożsamość osoby, numer referencyjny sprawy, dokumenty tożsamości) oficerom policji państwa wydania nakazu. Jeżeli chodzi o decyzję o wykonaniu ENA, jest ona przesyłana bezpośrednio przez sąd okręgowy do organu wydającego nakaz.

Podczas wizyty podkreślano, że informacja na temat długości okresu zatrzymania nie zawsze jest dostarczana w momencie przekazywania. Wniosek o udzielenie takiej informacji może zostać złożony przez Interpol później i dopiero wtedy może zostać przekazany.

Informacje te są konieczne do prowadzenia sprawy w państwie wydania nakazu i dlatego powinny być regularnie dostarczane w momencie przekazywania.

7.4.2. DOBRE PRAKTYKI

7.4.2.1. Bezpośrednie kontakty między organami sądowymi

Wcześniejsze uwagi dotyczące „usądowienia” i decentralizacji procedur związanych z ENA, w Polsce działającej jako państwo wydania nakazu, mają również zastosowanie do procedur prowadzących do wykonania ENA w Polsce. Prokuratorzy, a także sędziowie (sądu okręgowego i sądu apelacyjnego) podkreślali, że szukają bezpośrednich kontaktów z organem wydającym nakaz, na przykład wówczas gdy potrzebne są dodatkowe informacje.

7.4.2.2. Środki stosowane w celu ustalenia miejsca pobytu osoby poszukiwanej czerwonym listem gończym Interpolu

Zespół ekspertów wyraża zadowolenie, że w przypadku wszystkich czerwonych listów gończych Interpolu wydanych w państwach członkowskich UE dane poszukiwanej osoby wprowadzono do krajowej policyjnej bazy danych, która zawiera informacje o osobach poszukiwanych.

Zespół ekspertów wyraża również zadowolenie w związku z faktem, że w przypadkach, w których osoba ta jest obywatelem polskim lub ma legalne miejsce pobytu w Polsce, wpis do bazy danych zostanie uzupełniony, na podstawie postanowienia prokuratora, o konkretne środki mające pomóc w ustaleniu miejsca pobytu tej osoby.

RESTREINT UE

8. ZALECENIA

8.1 ZALECENIA SKIEROWANE DO POLSKI

8.1.1. Zalecenia ogólne

Zalecenie 1 – Analiza rozwiązań, które służyć będą standaryzacji procedur i szukaniu wspólnych dobrych praktyk; mogą one objąć na przykład utworzenie platformy krajowej składającej się ze wszystkich organów krajowych zaangażowanych w procedury związane z ENA – (zob. pkt 7.1.4.).

Zalecenie 2 – Uaktualnienie instrukcji Prokuratora Krajowego z 2005 roku na podstawie doświadczeń zdobytych w dwóch ostatnich latach oraz zadbanie, żeby została ona skutecznie rozpowszechniona, w tym również wśród sędziów (zob. pkt 7.1.4.).

Zalecenie 3 – Zwrócenie podczas szkoleń szczególnej uwagi na stosowanie formularza ENA i wykorzystywanie SIS (zob. pkt 7.1.5.).

Zalecenie 4 – Zastosowanie odpowiednich środków, które umożliwią opracowanie szczegółowych statystyk na temat procedur związanych z ENA (zob. pkt 7.3.1.5.).

8.1.2. Zagadnienia konstytucyjne

Zalecenie 5 – Nowelizacja Konstytucji i obowiązujących przepisów dotyczących przekazywania obywateli polskich służąca wdrożeniu częściowego zniesienia weryfikacji podwójnej karalności i wprowadzeniu regulacji, zgodnie z którą odmowa wykonania ENA przez sąd na podstawie przesłanki terytorialności będzie miała charakter fakultatywny (zob. pkt 7.2.1.).

Zalecenie 6 – Nowelizacja Konstytucji i obowiązujących przepisów w celu zniesienia w procedurach związanych z ENA wyjątku dotyczącego przestępstw politycznych (zob. pkt 7.2.2.).

8.1.3. Polska jako państwo wydania nakazu

Zalecenie 7 – Jak najszybsze zakończenie już rozpoczętej procedury legislacyjnej (zapropozowany projekt ustawy, który trafił już pod obrady Sejmu) i przyjęcie w szczególności zmian dotyczących:

- wprowadzenia rozwiązania, zgodnie z którym w postępowaniu sądowym i wykonawczym sąd właściwy w danej sprawie będzie miał możliwość wydania ENA z własnej inicjatywy (zob. pkt 7.3.1.1.);

RESTREINT UE

- skreślenia wymogu, zgodnie z którym konieczne jest wskazanie, że dana osoba przebywa na terytorium państwa UE (zob. pkt 7.3.1.3.);
- rozszerzenia możliwości wydania ENA na przypadki, w których sąd jest właściwy w danej sprawie, pomimo że przestępstwo nie zostało popełnione w Polsce (zob. pkt 7.3.1.4.);

Zalecenie 8 – Rozważenie na szczeblu krajowym, w jaki sposób można zagwarantować wydawanie ENA tylko wtedy, gdy przestępstwo jest na tyle poważne, że uzasadnia zastosowanie współpracy wymaganej przy wykonywaniu ENA (zob. pkt 7.3.1.2.).

Zalecenie 9 – Rozważenie, jakie rozwiązania mogłyby zapewnić systematyczne sprawdzanie przed wydaniem ENA, czy w stosunku do danej osoby wydano inne ENA lub czy toczy się przeciwko niej postępowanie karne (zob. pkt 7.3.1.5.).

Zalecenie 10 – Rozważenie możliwości wprowadzenia bezpośrednich odesłań między dwiema ewidencjami, które prowadzą odpowiednio Ministerstwo Sprawiedliwości i Prokuratura Krajowa lub nad możliwością połączenia tych ewidencji (zob. pkt 7.3.1.5.).

Zalecenie 11 – Rozważenie możliwości korzystania z pomocy Kolegium Eurojustu w przypadku powtarzających się trudności w kontaktach z danym państwem członkowskim oraz w przypadku, gdy praktyka stosowana w tym państwie członkowskim wydaje się być sprzeczna z decyzją ramową w sprawie ENA (zob. pkt 7.3.2.2.).

8.1.4. Polska jako państwo wykonania nakazu

Zalecenie 12 – Poprawienie danych w europejskim atlasie sądowym w odniesieniu do wskazania organów właściwych do otrzymywania ENA (zob. pkt 7.4.1.1.).

Zalecenie 13 – Rozpoczęcie prac mających na celu wprowadzenie możliwości otrzymywania oryginału ENA w formie elektronicznej (zob. pkt 7.4.1.2.).

Zalecenie 14 – Zagwarantowanie, żeby Prokuratura Krajowa i – na szczeblu okręgowym – prokuratorzy mający odpowiednie doświadczenie w zakresie procedur związanych z ENA byli dostępni przez siedem dni w tygodniu (zob. pkt 7.4.1.3.).

RESTREINT UE

Zalecenie 15 – Zintensyfikowanie przygotowań i wewnętrznych dyskusji dotyczących stosowania SIS, zwłaszcza w odniesieniu do sądowej kontroli znaczników (zob. pkt 7.4.1.4.).

Zalecenie 16 – Rozważenie możliwości nowelizacji przepisów w celu zagwarantowania, że w każdym przypadku osoba zatrzymana na podstawie ENA ma prawo skontaktować się z obrońcą (zob. pkt 7.4.1.5.).

Zalecenie 17 – Nowelizacja przepisów w celu wyraźnego określenia, że do podjęcia przez sąd decyzji o tymczasowym aresztowaniu nie jest konieczny oryginał ENA wraz z tłumaczeniem urzędowym oraz w celu ustalenia dłuższych terminów przygotowywania takich dokumentów w odniesieniu do decyzji o wykonaniu ENA (zob. pkt 7.4.1.6.).

Zalecenie 18 – Rozważenie możliwości nowelizacji przepisów w celu wprowadzenia rozwiązań umożliwiających przyjmowanie ENA w językach innych niż język polski, w tym, jeśli to możliwe, w języku angielskim (zob. pkt 7.4.1.6.).

Zalecenie 19 – Rozważenie możliwości nowelizacji przepisów prowadzącej do częściowego zniesienia wymogu podwójnej karalności i zwiększenie wiedzy sędziów na ten temat (zob. pkt 7.4.1.8.).

Zalecenie 20 – Rozważenie możliwości nowelizacji przepisów w celu wprowadzenia (przynajmniej) możliwości wykonania ENA w odniesieniu do przestępstw dodatkowych (zob. pkt 7.4.1.9.).

Zalecenie 21 – Nowelizacja przepisów dotycząca terminów ustalonych dla całej procedury prowadzącej do podjęcia decyzji o wykonaniu ENA; do czasu tej nowelizacji stosowanie interpretacji obowiązujących przepisów, która zakłada, że 60-dniowy termin obejmuje zarówno postępowanie w pierwszej instancji, jak i postępowanie odwoławcze (zob. pkt 7.4.1.10.).

Zalecenie 22 – Zagwarantowanie, że Eurojust jest powiadamiany o każdym naruszeniu terminów, oraz jasne określenie – np. podczas szkoleń – podziału kompetencji w odniesieniu do tego powiadamiania (zob. pkt 7.4.1.11.).

RESTREINT UE

Zalecenie 23 – Zagwarantowanie, że informacje dostarczane państwu wykonującemu nakaz w momencie fizycznego przekazania osoby obejmują informacje o długości okresu aresztowania (zob. pkt 7.4.1.12.).

8.2. ZALECENIA SKIEROWANE DO NIEKTÓRYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Zalecenie 24 – Utworzenie na szczeblu krajowym mechanizmów i zasad, które umożliwią weryfikację proporcjonalności, dzięki czemu uniknie się wydawania ENA w odniesieniu do przestępstw, które z prawnego punktu widzenia objęte są zakresem stosowania art. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA, ale ich waga jest zbyt mała, żeby uzasadniać zastosowanie środków i podjęcie współpracy wymagane do wykonania ENA (zob. pkt 7.3.1.2.).

Zalecenie 25 – W odniesieniu do wpisów ENA do systemu SIS: jak najszybsze przyjęcie, w stosownych przypadkach, praktyki umieszczania znaczników zgodnie z przepisami decyzji w sprawie SIS II, mając na uwadze fakt, że przepisy te, chociaż z prawnego punktu widzenia mają zastosowanie tylko do SIS II, stanowią najlepsze – dzięki zapewnieniu kontroli sądowej nad umieszczeniem znaczników – rozwiązanie gwarantujące pełną zgodność z decyzją ramową w sprawie ENA (zob. pkt 7.3.1.4.).

Zalecenie 26 – Organizowanie spotkań dwustronnych, w miarę możliwości przy pomocy Eurojustu, z państwami członkowskimi, podczas współpracy z którymi pojawiają się konkretne i ważne problemy w odniesieniu do procedur związanych z ENA lub z którymi, na przykład ze względu na znaczną liczbę procedur związanych z ENA, przydatne byłoby dokonanie konkretnych uzgodnień, dotyczących m.in. kwestii języka tłumaczeń (zob. pkt 7.3.1.6. i 7.3.2.2.).

Zalecenie 27 – Rozważenie skorzystania z pomocy Kolegium Eurojustu, w przypadku gdy występują powtarzające się trudności we współpracy z konkretnym państwem członkowskim i gdy praktyka stosowana przez to państwo członkowskie wydaje się sprzeczna z decyzją ramową w sprawie ENA (zob. pkt 7.3.2.2.).

Zalecenie 28 – Gdy dane państwo członkowskie występuje jako państwo wykonania nakazu: zagwarantowanie właściwej współpracy przy przekazywaniu danej osoby (zob. pkt 7.3.1.7.).

Zalecenie 29 – Ustanowienie procedur, zgodnie z którymi organ wydający nakaz miałby wystarczająco dużo czasu na przetłumaczenie ENA (zob. pkt 7.3.1.6. i 7.4.1.6.).

RESTREINT UE

Zalecenie 30 – Odstąpienie od występowania do państwa wydania nakazu o udzielenie dodatkowych informacji, jeżeli informacje te są potrzebne do tego, żeby organ wykonujący nakaz mógł prowadzić kontrolę wykraczającą poza kontrolę dozwoloną na mocy decyzji ramowej w sprawie ENA (zob. pkt 7.3.2.2.).

Zalecenie 31 – Rozważenie możliwości nowelizacji przepisów, tak aby dopuścić możliwość przyjmowania ENA w innych językach niż język urzędowy danego państwa, w tym, jeśli to możliwe, w języku angielskim (zob. pkt 7.4.1.6.).

Zalecenie 32 – Rozważenie możliwości nowelizacji przepisów, tak aby dopuścić (przynajmniej) możliwość wykonywania ENA w odniesieniu do przestępstw dodatkowych (zob. pkt 7.4.1.9.).

8.3. ZALECENIA SKIEROWANE DO UNII EUROPEJSKIEJ

Zalecenie 33 – Rozważenie korzyści płynących z opracowania unijnego praktycznego podręcznika zawierającego wskazówki na temat najlepszych praktyk w zakresie proporcjonalnego i spójnego stosowania ENA oraz poprawnego wypełniania formularza ENA, a także zgodne z wymogami decyzji ramowej wzory wniosków o udzielenie dodatkowych informacji. (zob. pkt 7.1.4. oraz zalecenie 2).

Zalecenie 34 – Rozważenie korzyści z włączenia do obowiązujących ram prawnych, poza definicją zakresu stosowania ENA, wymogu proporcjonalności mającego zastosowanie przy wydawaniu każdego ENA, przy jednoczesnym wyraźnym wskazaniu, że kontrola proporcjonalności powinna być przeprowadzana wyłącznie w państwie wydania nakazu (zob. pkt 7.3.1.2.).

Zalecenie 35 – Wprowadzenie zmian do decyzji ramowej w sprawie ENA, tak aby organ wydający nakaz miał wystarczająco dużo czasu na przedstawienie oryginalnej wersji ENA wraz z tłumaczeniem (zob. pkt 7.4.1.6.).

Zalecenie 36 – Wprowadzenie zmian do decyzji ramowej w sprawie ENA, tak aby wyjaśnić, że ENA może obejmować przestępstwa dodatkowe i że organ sądowy wykonujący nakaz powinien mieć możliwość wykonania ENA w odniesieniu do tych przestępstw; rozważenie, czy rozwiązanie to nie powinno być obowiązkowe (zob. pkt 7.4.1.9.).

RESTREINT UE

Zalecenie 37 – Przeanalizowanie możliwości utworzenia bezpiecznego systemu telekomunikacyjnego, który organy sądowe będą mogły wykorzystywać do przekazywania oryginału ENA w formie elektronicznej (zob. pkt 7.4.1.2.).

Zalecenie 38 – Rozważenie, czy istnieje konieczność uproszczenia wymogów w przypadkach, w których osoba wyraża zgodę na przekazanie (zob. pkt 7.4.1.7.).

DECLASSIFIED

DANE STATYSTYCZNE PRZEDSTAWIONE W ZWIĄZKU Z PRZEPROWADZENIEM OCENY

Oprócz danych statystycznych dotyczących roku 2005 zamieszczonych w dok. 9005/5/06 (COPEN 52 EJM 12 EUROJUST 21) przedstawiono następujące informacje:

Polska jako państwo wydania nakazu:

Ile europejskich nakazów aresztowania wydano w roku 2006? → 2421

Ile z nich doprowadziło do rzeczywistego przekazania osoby poszukiwanej? → 235

Polska jako państwo wykonania nakazu:

Ile europejskich nakazów aresztowania otrzymały w roku 2006 organy sądowe państwa członkowskiego, które Państwo reprezentują? → 228

Ile osób zatrzymano w państwie, które Państwo reprezentują, na mocy europejskiego nakazu aresztowania? → 129

Ile z nich rzeczywiście przekazano? → 139

Ile spośród przekazanych osób wyraziło zgodę na przekazanie? → 65

Ile spośród przekazanych osób nie wyraziło zgody na przekazanie? → 74

W ilu przypadkach organy sądowe państwa członkowskiego, które Państwo reprezentują, odmówiły wykonania europejskiego nakazu aresztowania? → 35

Ile decyzji o odmowie przekazania obywateli polskich wydały polskie sądy w drugiej połowie roku 2006 i pierwszej połowie roku 2007? → 23

RESTREINT UE

ZAŁĄCZNIK B

PROGRAMME OF VISITS

Day 1 (29.05.2007)

- 9.00 – 9.30: Transfer from the hotel to the General Headquarters of Police
9.30 – 11.00: Official welcome by the representatives of the Ministry of Justice, Bureau of International Legal Cooperation of the National Prosecutors Office and Ministry of Interior and Administration (+ 1st General introduction and discussion of the system in Poland)
11.00 - 12.30: Visit to the Criminal Intelligence Bureau
12.30 - 13.45: Lunch in the General Headquarters of Police
14:00- 16.00 Meeting with representatives of Polish Advocates Council
Transfer to the hotel
19.30 Flight to Gdańsk

Day 2 (30.05.2007)

- 09.00 - 09.30 Transfer from the hotel
09.30 - 11.30 Visit to the District and Appeal Court in Gdańsk
12.00 - 13.00 Lunch
13.30 - 15.30 Meeting in District and Appeal Prosecutor's Offices in Gdańsk
16.00 - 18.00 Meeting in Voivodship Police Headquarters in Gdańsk
Transfer to the hotel
21.00 Return flight to Warsaw

Day 3 (31.05.2007)

- 09.00 - 09.30 Transfer from the hotel
09.30 -11.30 Meeting in District and Appeal Prosecutor's Offices in Warsaw
12.00 -13.15 Lunch (at the National Prosecutor's Office)
13.30 - 16.00 Visit to the Bureau of International Legal Cooperation of the National Prosecutors Office + meeting with the expert from the Chancellery of the President (constitutional matters).
16.30 Transfer to the hotel, time for experts

Day 4 (1.06.2007)

- 09.00 – 09.30 Transfer from the hotel
09.30– 12.30 Visit to the District and Appeal Court in Warsaw
12.30 – 13.30 Lunch
14.00 - 17.30 Closing meeting in the Ministry of Interior and Administration – summary of the visit, with participation of all the entities cooperating on the EAW's issues)
Transfer to the Airport

RESTREINT UE

ZAŁĄCZNIK C

LIST OF PERSONS INTERVIEWED

Ministry of Justice:

1. Department of International Cooperation and European Law:

- Tomasz Ostropolski, Head of the European Law Division
- Tomasz Chalański, prosecutor
- Alicja Klamczyńska, main specialist

2. Department of the Execution of Rulings and Probation:

- Irena Godlewska, judge

3. Department of the National Court Register Center and Information:

- Piotr Siekierski, Director
- Anna Drożdżewska, Head of the Division for Schengen and Norwegian Financial Mechanism
- Bartłomiej Miłoś, prosecutor
- Marcin Ogłodziński, prosecutor

Bureau of International Legal Cooperation of the National Prosecutor's Office:

- Cezary Michalczuk, prosecutor
- Katarzyna Krysiak, prosecutor

General Police Headquarters:

- Stanisław Gutowski, 1st Deputy In Chief Commander of the Police
- Karol Grzybowski, Director of the Criminal Intelligence Bureau
- Jacek Dobiszewski, Head of the International Searches Unit in the Criminal Intelligence Bureau
- Jolanta Stalmach-Chylińska, Sirene Unit of the Criminal Intelligence Bureau
- Andrzej Zawadzki, Head of Unit in the Commander of the Police Cabinet
- Paweł Pinda, Deputy Head of the Unit of the Development of the International Cooperation
- Jędrzej Bełz, Convoys' Section in the Prevention and Traffic Bureau

Ministry of Interior and Administration:

Department of the European Union and International Cooperation

- Małgorzata Kutyla, Director
- Beata Czeczotka, main specialist
- Tadeusz Owczarski, specialist
- Karolina Zielińska, specialist
- Sylwia Lenart, translator

General Border Guard Headquarters:

- Krzysztof Kępka, main specialist
- Agnieszka Bałdyga
- Wojciech Koziel
- Katarzyna Dziemieszkiewicz, translator

RESTREINT UE

General Police Headquarters:

- Stanisław Gutowski, Ist Deputy In Chief Commander of the Police
- Karol Grzybowski, Director of the Criminal Intelligence Bureau
- Jacek Dobiszewski, Head of the International Searches Unit in the Criminal Intelligence Bureau
- Jolanta Stalmach-Chylińska, Sirene Unit of the Criminal Intelligence Bureau
- Andrzej Zawadzki, Head of the Unit of Development of International Cooperation
- Ryszard Kamiński, Convoys' Section in the Prevention and Traffic Bureau
- Roman Wojtuszek, Head of Investigations' Unit in the Criminal Bureau
- Grzegorz Prusak, Criminal Unit in the Criminal Bureau

Polish Advocates Council

- Adv. Joanna Agacka-Indecka, Deputy Chief of the Council
- Adv. Andrzej Siemiński, Secretary of the Council
- Adv. Prof. Piotr Kruszyński

District and Appeal Court in Gdańsk

- Judge Kazimierz Klugiewicz, Chief of the Appeal Court
- Katarzyna Jankowska-Józefiak, Judge in the Appeal Court
- Dorota Paszkiewicz, Judge
- Andrzej Czarnota, Judge in the Appeal Court
- Dariusz Malak, Judge
- Mirosław Cop, Judge in the Appeal Court
- Ryszard Milewski, Chief of the District Court
- Lidia Jedynek, Judge in the District Court
- Marlena Kasprzak, Judge in the District Court
- Magdalena Szewczyk, Judge in the District Court
- Zbigniew Zalewski, Judge in the District Court
- Włodzimierz Brazewicz, Judge in the District Court
- Zbigniew Zimny, Judge
- Ewa Koperska-Kuc, Judge

Voivodship Police Headquarters in Gdańsk

Welcome by:

- Voivodship Commander of the Police in Gdańsk, senior commissioner Andrzej Siwek
- Ist Deputy of the Voivodship Commander of the Police, inspector Zbigniew Macczak
- Deputy of the Voivodship Commander of the Police, subinspector Dariusz Jamroz

Participants of the meeting:

- subcommissioner Wojciech Ludwiczewski – Criminal Unit
- aspirant Mariusz Elwart - Criminal Unit
- subcommissioner Katarzyna Śliwska – Investigation Unit
- senior commissioner Anna Syska – Unit of Administrative Proceedings
- sergeant Tomasz Guss - Prevention Unit
- commissioner Dariusz Wątróbski – Convoy Unit
- senior commissioner Jarosław Popławski – Criminal Investigation Unit

RESTREINT UE

District and Appeal Prosecutor's Offices in Warsaw

- Marzena Kowalska, Appeal Prosecutor - Warsaw
- Andrzej Szeliga, Deputy Appeal Prosecutor - Warsaw
- Agnieszka Macierzyńska, District Prosecutor's Office - Warsaw (Praga)
- Małgorzata Adamajtys, District Prosecutor's Office - Warsaw (Praga)
- Lidia Mucha, District Prosecutor's Office - Warsaw
- Aldona Kott, District Prosecutor's Office - Warsaw
- Małgorzata Siemaszko, District Prosecutor's Office - Płock
- Mieczysław Petrykowski, District Prosecutor's Office - Płock
- Radosława Pasikowska, District Prosecutor's Office - Ostrołęka
- Jerzy Iwanicki, Appeal Prosecutor's Office - Warsaw

Bureau of International Legal Cooperation of the National Prosecutors Office

- Anna Adamiak-Derendarz, Director of the Bureau of International Legal Cooperation of the National Prosecutors Office
- Józef Gemra, Deputy Director
- Cezary Michalczyk, prosecutor
- Katarzyna Krysiak, prosecutor
- Piotr Radomski, prosecutor
- Sławomir Modliński, prosecutor
- Justyna Kapusta, prosecutor
- Krzysztof Kondrat, Director of the Department of Law and Regime
- Małgorzata Krassowska, main specialist on legislation

Appeal Court in Warsaw

- Krzysztof Karpiński, Chief of the Appeal Court
- Jerzy Leder, Head of the IInd Chamber of the Criminal Law

District Court in Warsaw

- Dorota Tyrała, Deputy Chief of The District Court
- Andrzej Krasnodębski, judge
- Małgorzata Lniarska, judge
- Jolanta Marek, judge
- Ireneusz Szulewicz, judge
- Grażyna Sobkowicz, judge
- Salomea Truszkowska, judge
- Aniela Zadrużna, judge

RESTREINT UE

ZAŁĄCZNIK D

LIST OF ABBREVIATION/GLOSSARY OF TERMS

ACRONYM ABBREVIATION TERM	ENGLISH EXPLANATION
EAW	European Arrest Warrant
CA	Central Authority
CCP	Code of Criminal Procedures
EJN	European Judicial Network
FD	Framework Decision
JA	Judicial Authorities
MS	Member State
NCB	National Central Bureau of Interpol
SIS	Schengen Information System

DECLASSIFIED